

BOSNA I HERCEGOVINA
Federacija Bosne i Hercegovine
TUZLANSKI KANTON
V L A D A

Broj: 02/1-04-15115-2/23
Tuzla, 14.07.2023. godine

Na osnovu člana 5. i 29. Zakona o Vladi Tuzlanskog kantona ("Službene novine Tuzlanskog kantona", br. 17/00, 1/05, 11/06, 13/11 i 15/17), Vlada Tuzlanskog kantona na sjednici održanoj dana 14.07.2023. godine, d o n o s i

Z A K L J U Č A K

I

Prihvata se Informacija Radne grupe Vlade Tuzlanskog kantona o provedenoj analizi radi detektovanja nedostataka u oblasti obrazovanja, socijalne zaštite, zdravstva, pravosuđa i unutrašnjih poslova sa prijedlogom mjera s ciljem prevencije maloljetničke delinkvencije i poboljšanja sigurnosti u školama na području Tuzlanskog kantona.

II

Zadužuje se Ministarstvo obrazovanja i nauke da odmah poduzme radnje i aktivnosti u cilju realizacije mjere jačanja kontrole/nadzora ulaska i izlaska u objekte škole, stvaranjem pravnog osnova za uspostavljanje fizičkog i tehničkog obezbjeđenja školskih objekata.

Ovu mjeru je neophodno realizovati do početka školske 2023/2024. godine, a u tom smislu je i Vlada Tuzlanskog kantona poduzela određene radnje u cilju obezbjeđenja potrebnih finansijskih sredstava.

III

Zadužuju se nosioci aktivnosti za realizaciju predviđenih mjera u Informaciji iz tačke I ovog Zaključka da blagovremeno započnu sa aktivnostima u cilju realizacije mjera u predviđenim rokovima.

IV

Informacija iz tačke I ovog Zaključka dostavit će se Skupštini Tuzlanskog kantona na razmatranje.

DOSTAVITI:

- 1 x Skupštini Tuzlanskog kantona
- 1 x Ministarstvu za rad, socijalnu politiku i povratak
- 1 x Ministarstvu obrazovanja i nauke
- 1 x Ministarstvu unutrašnjih poslova
- 1 x Ministarstvu zdravstva
- 1 x Ministarstvu pravosuđa i uprave
- 1 x Evidenciji
- 1 x a/a

PREMIJER KANTONA

Irfan Halilagić

VLADA TUZLANSKOG KANTONA

Radna grupa za analiziranje stanja i pripremu dokumenata i akata s ciljem
**prevencije maloljetničke delinkvencije i poboljšanja sigurnosti
u školama na području Tuzlanskog kantona**

INFORMACIJA

o provedenoj analizi radi detektovanja nedostataka u oblasti obrazovanja,
**socijalne zaštite, zdravstva, pravosuđa i unutrašnjih poslova sa prijedlogom mjera
s ciljem prevencije maloljetničke delinkvencije i poboljšanja sigurnosti
u školama na području Tuzlanskog kantona**

Tuzla, juli 2023. godine

Nakon razmatranja Informacije o stanju sigurnosti u osnovnim i srednjim školama Tuzlanskog kantona sa posebnim osvrtom na dešavanje u Javnoj ustanovi Osnovna škola „Lukavac grad“ Lukavac, shodno Zaključku Vlade Tuzlanskog kantona broj: 02/1-04-21259/23 od 20.06.2023. godine i Zaključku Skupštine Tuzlanskog kantona broj: 01-02-359-2/23 od 21.06.2023. godine, Vlada Tuzlanskog kantona je Odlukom broj: 02/1-04-15115/23 od 23.06.2023. godine, imenovala interesornu Radnu grupu za analiziranje stanja i pripremu dokumenata i akata s ciljem prevencije maloljetničke delinkvencije i poboljšanja sigurnosti u školama na području Tuzlanskog kantona.

U Radnu grupu su imenovani predstavnici Ministarstva unutrašnjih poslova, Ministarstva obrazovanja i nauke, Ministarstva za rad, socijalnu politiku i povratak, Ministarstva zdravstva, Ministarstva pravosuđa i uprave, sindikata zaposlenih u obrazovanju, Savjeta roditelja TK, Kantonalnog tužilaštva, Odgojnog centra Tuzlanskog kantona, Aktiva direktora osnovnih i srednjih škola, Edukacijsko-rehabilitacijskog fakulteta Univerziteta u Tuzli, Filozofskog fakulteta Univerziteta u Tuzli, Pedagoškog zavoda, Klinike za psihijatriju JZU UKC Tuzla, Foruma direktora centara za socijalni rad Tuzlanskog kantona, te aktiva pedagoga osnovnih i srednjih škola Grada Tuzla.

Kao zadatak interesorne Radne grupe je utvrđeno da, u cilju realizacije predloženih mjera iz Informacije sačinjene od strane Ministarstva obrazovanja i nauke, Ministarstva unutrašnjih poslova i Ministarstva za rad, socijalnu politiku i povratak u vezi sa dešavanjima u Javnoj ustanovi Osnovna škola „Lukavac Grad“ Lukavac na dan 14.06.2023. godine, a uzimajući u obzir i sve prijedloge i sugestije koje su iznijeli poslanici na sjednici Skupštine Tuzlanskog kantona povodom razmatranja predmetne Informacije, u roku od 30 dana provede sveobuhvatnu analizu s ciljem detektovanja nedostataka u oblasti obrazovanja, socijalne zaštite, zdravstva, pravosuđa i unutrašnjih poslova, te Vladi Tuzlanskog kantona dostave informacije sa odgovarajućim prijedlogom dokumenata i akata na razmatranje i dalje postupanje, a koji će biti dostavljeni na razmatranje i Skupštini Tuzlanskog kantona. Takođe je utvrđeno da će Radna grupa po ukazanoj potrebi, zatražiti pomoć ili učešće u radu svih onih subjekata za koje procijeni da je njihova pomoć ili učešće neophodno i svrsishodno.

Radna grupa je već 30.06.2023. godine održala prvu sjednicu, na koju su se odazvali svi članovi i na kojoj su se zajednički upoznali sa zadatkom koji im je povjerila Vlada i Skupština Tuzlanskog kantona. Zatim je usaglašen način rada Radne grupe, odnosno zaključeno je da je zbog kratkog roka potrebno brzo djelovati, zatim da se na osnovu iskustava u radu i praksi predstavnika svih institucija, uzimajući u obzir predložene mjere iz Informacije sačinjene od strane Ministarstva obrazovanja i nauke, Ministarstva unutrašnjih poslova i Ministarstva za rad, socijalnu politiku i povratak u vezi sa dešavanjima u Javnoj ustanovi Osnovna škola „Lukavac Grad“ Lukavac na dan 14.06.2023. godine, kao i prijedloge i sugestije koje su iznijeli poslanici na sjednici Skupštine Tuzlanskog kantona, još jednom analizira trenutno stanje, te na osnovu uočenog predlože mjere i aktivnosti sa nosiocima i rokovima za realizaciju istih. Zaključeno je da se do drugog sastanka pripreme prijedlozi mjera od strane svih predstavnika u Radnoj grupi što je i urađeno. Na drugom sjednici Radne grupe, analizirani su dostavljeni prijedlozi, te je konstatovano da je radi lakšeg praćenja, dostavljene prijedloge potrebno grupisati po oblastima obrazovanja, socijalne zaštite, zdravstva, unutrašnjih poslova i pravosuđa.

Takođe je zaključeno da je za sveobuhvatnu analizu svih oblasti koje se tiču maloljetničke delinkvencije, te predlaganja određenih mjera i aktivnosti u cilju prevencije maloljetničke delinkvencije i poboljšanja sigurnosti u školama ali i generalno u društvu, uzimajući u obzir utvrđeno stanja i iskustva svih onih koji se u svom svakodnevnom radu bave ovim pitanjima, potrebno puno više vremena, kao i da će neki procesi, odnosno realizacija određenih mjera i aktivnosti zahtijevati puno vremena i zalaganja onih koji će na tome raditi, od dodatne analize, pripreme do realizacije.

Zbog navedenog ovdje ističemo da se sada predlažu opće mjere, razvrstane u kratkoročne i dugoročne, a da će se prilikom realizacije istih sigurno dolaziti do raznih zaključaka u smislu potrebe za provođenjem i drugih mjera koje sada definitivno nisu mogle biti predložene, iz čega proizilazi potreba da ova Radna grupa ili neka druga u kontinuitetu bude na dispoziciji Vladi i Skupštini Tuzlanskog kantona, kao i svim ustanovama i institucijama koje su zadužene za realizaciju predloženih mjera i aktivnosti.

U cilju prevencije maloljetničke delinkvencije i poboljšanja sigurnosti u školama na području Tuzlanskog kantona, u nastavku predlažemo mjere i aktivnosti sa navođenjem nosioca realizacije i rokova za postupanje sa kraćim osvrtima na uočene nedostatke i obrazloženjem mjera i aktivnosti, po oblastima kako slijedi:

- OBRAZOVANJE
- UNUTRAŠNJI POSLOVI
- SOCIJALNA ZAŠTITA
- ZDRAVSTVO
- **PRAVOSUĐE**

OBLAST OBRAZOVANJA

Analizirajući detaljno slučaj u JU Osnovna škola „Lukavac Grad“ Lukavac, detektovano je niz problema na koji je škola naišla u radu sa učenicom. Jedan od najznačajnijih problema je potpuna nezainteresiranog roditelja za saradnju. Analizirajući dalje propise koji regulišu oblast osnovnog, a i srednjeg obrazovanja, utvrđeno je da škola nema mehanizma da uključi roditelja u odgojni rad sa djetetom ukoliko to roditelj ne želi. S tim u vezi, neophodno je pronaći način da se roditelj uključi u rad sa učenicom u svim situacijama, a ne samo na dobrovoljnoj osnovi.

U provedenim postupcima, razgovorima sa roditeljima, učenicom, ostalim učenicima i nastavnicima vođeni su zapisnici i uzimane izjave u pismenoj formi te je o povredama discipline, poteškoćama u komunikaciji sa učenicom i roditeljem obaviješten Centar za socijalni rad Lukavac, a po saznanjima zaposlenika škole da učenik planira osvetu zbog izrečene odgojno disciplinske mjere odnosno premještanja u JU OŠ Lukavac mjesto. Škola je o istom obavijestila MUP odnosno PS Lukavac kako bi se obezbijedila dodatna zaštita učenika, nastavnika i ostalog osoblja kao i posjetilaca škole. Dakle, u postupanju u ovom slučaju JU Osnovna škola „Lukavac Grad“ je iscrpila sve mogućnosti koje su joj važeći propisi dali, ali na kraju je nažalost, ipak došlo do tragičnog događaja.

Kroz ovaj konkretan slučaj može se uvidjeti da trenutno na području Tuzlanskog kantona ne postoji jaka i koordinirana podrška ustanovama obrazovanja. Za rješavanje slučajeva maloljetničke delinkvencije, kao i za samu prevenciju iste, neophodno je kvalitetno i dobro koordinirano međusektorsko djelovanje koje treba da obuhvate obrazovne ustanove, ustanove socijalne zaštite, ustanove zdravstvene zaštite, policije, tužilaštva, te JU Odgojni centar Tuzlanskog kantona.

Takođe, izuzeno je značajno hitno utvrditi modalitete za unapređenje sigurnog i prijateljskog okruženja u školama, odnosno iznaći način kako da učenici i nastavnici uđu u škole početkom nove školske godine bez straha za svoju sigurnost.

Analizirajući dublje propise i stanje u oblasti obrazovanja, članovi radne grupe koji predstavljaju različite segmente obrazovnog sistema su zajednički utvrdili i predložili sljedeće mjere:

I – NORMATIVNA DJELATNOST

Donošenje Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o osnovnom odgoju i obrazovanju i Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o srednjem obrazovanju i odgoju

Obrazloženje mjere: Postojeći Zakon o osnovnom odgoju i obrazovanju i Zakon o srednjem obrazovanju i odgoju potrebno je izmijeniti i dopuniti u dijelu koji se odnosi na jaču kontrolu/nadzor ulaska i izlaska u objekte škole, stvarajući pravni osnov za uspostavu svojevrsnog fizičkog i/ili tehničkog obezbjeđenja. Po stvaranju pravnog osnova za uspostavu obezbjeđenja u objektima škole, potrebno je utvrditi odgovarajuće načine, uvjete i kriterije pod kojima će se organizirati fizičko i/ili elektronsko obezbjeđenje u školama.

Dalje, potrebno je dopuniti odredbe koje se odnose na odgovornost roditelja, u smislu da se proširi i pojača odgovornost roditelja učenika. Zakonima je potrebno utvrditi obavezu roditelja da se odazovu pozivu škole – nastavnika ili organa škole na konsultacije, na sastanak, na sudjelovanje u edukacijama i/ili drugim radnjama i postupcima koji su pokrenuti od strane škole i koji se vode u cilju prepoznavanja/prevencije i/ili sprečavanja neprihvatljivog/asocijalnog ponašanja učenika. Razmotriti i mogućnost uvođenja sankcije za roditelje koji ne sarađuju sa školom, po uzoru na prekršajne mjere koje su propisane u slučajevima kada roditelji ne upišu djecu u osnovnu školu. Dakle, postoji veći broj slučajeva gdje roditelji apstiniraju od prisustva na informacijama, roditeljskim sastancima, ignoriraju pozive nastavnika ili organa škole na konsultacije i upoznavanje sa ponašanjem učenika, pa se nameće potreba za utvrđivanjem ovakve zakonske obaveze. Kao dio ove izmjene i dopune zakona potrebno je stvoriti pravni osnov za izradu procedura saradnje sa roditeljima u vidu pravilnika ili drugog odgovarajućeg dokumenta.

Zakone je neophodno dopuniti utvrđivanjem nadležnosti Ministarstva obrazovanja i nauke da donese poseban propis o boravku i pravilima ponašanja učenika u osnovnoj školi, a kojim će se urediti pitanja

poput oblačenja učenika, dolaska u školu i odlaska iz škole, ponašanje tokom boravka u školi, korištenje mobilnih telefona i druga slična pitanja.

Još jedna neophodna dopuna oba zakona je utvrđivanje pravnog osnova po kojem organ rukovođenja škole na osnovu svoje procjene ili na preporuku Ministarstva, Pedagoškog zavoda ili slično, može zaposlenika uputiti na vanredni ili dopunski specijalistički pregled u smislu procjene njegovog psihičkog stanja.

Značajna dopuna zakona bi bila i propisivanje Protokola o prevenciji i postupanju u slučajevima nasilja među i nad djecom kao podzakonskog dokumenta, te da on sadrži sankcije za slučajeve nepoštivanja istog od strane bilo kojeg učesnika u postupku.

Nosilac izrade: Ministarstvo obrazovanja i nauke Tuzlanskog kantona

Predlagač: Vlada Tuzlanskog kantona

Donosilac: Skupština Tuzlanskog kantona

Rok: do kraja augusta 2023. godine

Izvršiti izmjene i dopune Pravilnika o disciplinskoj odgovornosti učenika u osnovnoj i srednjoj školi

Obrazloženje mjere: Pravilnike o disciplinskoj odgovornosti učenika osnovnih i srednjih škola potrebno je izmijeniti i dopuniti u smislu lakšeg i bržeg vođenja postupaka i uključivanja adekvatne podrške institucija sistema u početnoj fazi. U tom smislu svakako sagledati potrebe i mogućnosti uređivanja sve prisutnijeg internet nasilja, napada odnosno vrijeđanja ili objava neprimjerenog sadržaja, korištenja mobitela i dr. Takođe, sagledati potrebu uvođenja disciplinske mjere "kratkoročno/privremeno udaljenje s nastave" do određenog broja dana radi upućivanja učenika nekom organu/instituciji na popravljavanje neprihvatljivog ponašanja. Izmjenama pravilnika je potrebno precizno definisati način pravdanja izostanaka učenika sa nastave, u smislu koji broj izostanaka i u kojim slučajevima može opravdati roditelj, a za koja je neophodno ljekarsko opravdanje, zatim kako tretirati ljekarska opravdanja koja nisu validna ili su krivotvorena, definirati obaveze roditelja/staratelja nakon izrečene mjere, kao i izradu i realizaciju programa pedagoškog djelovanja za učenika kojem je izrečena mjera. U pravilnike je potrebno uvrstiti obavezu i odgovornost roditelja/staratelja da nakon izricanja pedagoške mjere za težu povredu radne discipline je obavezan dolazak roditelja/staratelja u školu sve dok se izrečena mjera ne ublaži ili ukine. U slučaju da roditelj/staratelj nepoštuje predloženu mjeru, obavještava se centar za socijalni rad. Takođe, u Pravilnik je potrebno uvrstiti da, ukoliko izrečena pedagoška mjera za težu povredu radne discipline nije ostvarila odgojnu svrhu kod učenika, škola je dužna obavijestiti centar za socijalni rad i dalje nastaviti pratiti ponašanje učenika. Tokom izmjena i dopuna pravilnika, potrebno je obaviti i konsultacije sa Ministarstvom za rad i socijalnu politiku Tuzlanskog kantona s ciljem iznalaženja mogućnosti uključivanja centara za socijalni rad u rad sa porodicom učenika koji je napravio teži disciplinski prekršaj, jer rad samo sa učenikom u školi ne daje dovoljno efekta ukoliko se istovremeno ne radi i sa porodicom.

Nosilac izrade: Ministarstvo obrazovanja i nauke Tuzlanskog kantona, u saradnji sa Pedagoškim zavodom Tuzlanskog kantona i Aktivom pedagoga Tuzlanskog kantona

Rok: Septembra 2023. godine

Donošenje novog podzakonskog akta o boravku i pravilima ponašanja učenika u osnovnoj školi s akcentom na njihovo pravilno ponašanje općenito

Obrazloženje mjere: Ovakav podzakonski akt treba da obuhvati norme ponašanja učenika za vrijeme boravka u školi, a što se svakako treba odnositi na oblačenje, upotrebu mobitela, kodeks ponašanja za vrijeme nastave i boravka u školi, izričite zabrane ili ograničenja u ponašanju, postupanje organa škole u slučaju neželjenih situacija, verbalnog ili fizičkog nasilja i dr.

Nosilac izrade: Ministarstvo obrazovanja i nauke Tuzlanskog kantona, u saradnji sa Pedagoškim zavodom Tuzlanskog kantona i Aktivom pedagoga Tuzlanskog kantona

Rok: po stvaranju pravnog osnova za donošenje, a najkasnije do kraja 2023. godine

Izmjene Pedagoških standarda i normativa za osnovno i srednje obrazovanje s ciljem poboljšanja efikasnosti dežurstva nastavnika

Obrazloženje mjere: Postojeći Pedagoški standardi i u oblasti osnovnog i u oblasti srednjeg obrazovanja su već definisali dežurstvo nastavnika kao dio 40-satne radne sedmice nastavnika, a ova dežurstva se već i realiziraju u školama. Međutim, Pedagoški standardi nisu jasno definisali na koji način se realizira dežurstvo nastavnika, tako da u školama imamo različito postupanje. Da bi dežurstvo postiglo efekat koji treba da ima, te da bi se osiguralo jednako postupanje u svim školama, potrebno je ovo pitanje precizirati samim Pedagoškim standardima.

Donosilac: Ministarstvo obrazovanja i nauke uz saglasnost Vlade Tuzlanskog kantona

Rok: do kraja augusta 2023. godine

Propisati obvezu vođenja evidencije i sadržaj iste s ciljem evidentiranja neželjenih ponašanja učenika

Opis mjere: Nije dovoljno samo prepoznati neželjeno ponašanje kod učenika, isto je svakako potrebno evidentirati, kako bi se na osnovu ovih evidencija mogle dalje preduzimati mjere i potrebne radnje. Određeni obrasci evidencije postoje u protokolima o preveniranju i sprečavanju međuvršnjačkog nasilja usvojenih na nivou ustanove, a takve evidencije bi se obavezno trebale dostavljati nadležnim institucijama u cilju procjene stanja i preduzimanja odgovarajućih radnji.

Nosilac aktivnosti: Ministarstvo obrazovanja i nauke Tuzlanskog kantona, u saradnji sa Pedagoškim zavodom Tuzlanskog kantona i Aktivom pedagoga Tuzlanskog kantona

Rok: kontinuirano

Donijeti Etički kodeks za zaposlenike u osnovnoj škole, te revidirati Etički kodeks za zaposlenike u srednjoj školi

Obrazloženje mjere: Nastavnici, kao i svi ostali zaposlenici u sistemu obrazovanja treba da budu dobri modeli ponašanja učenicima. Ukoliko je ponašanje nastavnika neprimjereno, ne može se očekivati ni od učenika da se ponašaju u skladu sa prihvatljivim normama. Pored toga, Etički kodeks će značajno doprinijeti i vraćanju digniteta nastavničke struke.

Nosilac izrade: Ministarstvo obrazovanja i nauke Tuzlanskog kantona, u saradnji sa Pedagoškim zavodom Tuzlanskog kantona i sindikatima radnika u osnovnom i srednjem obrazovanju

Rok: do kraja 2023. godine

II – OSIGURANJE KVALITETE OBRAZOVANJA

Zapošljavanje najboljeg kadra u školama

Obrazloženje mjere: Potrebno je izvršiti odgovarajuće izmjene važećeg Pravilnika o zapošljavanju u smislu da škola može, odnosno da ima mogućnost izvršiti prijem najsposobnijeg i najboljeg kadra. Dakle, škola ne bi smjela biti tretirana kao socijalna ustanova u smislu zapošljavanja. Pored toga, prijem zaposlenika u radni odnos potrebno je vršiti, u pravilu, na neodređeno vrijeme, te u skladu s tim raspisivati konkurse/oglase. Izuzetak treba da bude prijem na određeno vrijeme u slučajevima zamjene određenih zaposlenika ili neki drugim posebnim slučajevima, i to za period cijele školske godine. Na taj način bi škola bi mogla raditi u punom kapacitetu tokom cijele školske godine i ne bih se u odjeljenju često smjenjivali nastavnici, od kojih su neki i razrednici.

Donosilac: Ministarstvo obrazovanja i nauke Tuzlanskog kantona, u saradnji sa Pedagoškim zavodom Tuzlanskog kantona i sindikatima radnika u osnovnom i srednjem obrazovanju

Rok: kontinuirano

Vršiti adekvatni stručni nadzor i pružati odgovarajuću pomoć nastavnicima, te poboljšati stručno usavršavanje nastavnika

Obrazloženje mjere: Stručni nadzor nad radom škola i nastavnika je izuzetno bitan element sistema obrazovanja. Stručni nadzor ne podrazumijeva nadzor koji će rezultirati određenim mjerama i sankcijama, nego je njegova svrha, prije svega, detekcija stanja u školama, te preventivno i savjetodavno djelovanje u radu sa školama i nastavnicima. Pored nadzora, nastavnicima je potrebno pružiti više edukacije s ciljem prepoznavanja određenih neželjenih oblika ponašanja, te realizacije programa preventivnog djelovanja u školi. Za realizaciju ova dva segmenta kvalitete u obrazovanju potrebno je obezbijediti dovoljno finansijskih sredstava za stručno usavršavanje nastavnika, te pojačati kapacitete Pedagoškog zavoda za provođenje i stručnog nadzora i stručnog usavršavanja.

Nosilac: Ministarstvo obrazovanja i nauke Tuzlanskog kantona, u saradnji sa Pedagoškim zavodom Tuzlanskog kantona i drugim partnerima

Rok: kontinuirano

Poboljšati efikasnost u radu škole

Obrazloženje mjere: Osnovne i srednje škole u Tuzlanskom kantonu raspolažu sa dovoljnim brojem zaposlenika u svim segmentima rada, ali je evidentno da efikasnost u radu nije na zadovoljavajućem nivou. Potrebno je razmotriti organizaciju rada škole, te adekvatnom raspodjelom poslova unutar škole podizati nivo efikasnosti u radu organa upravljanja, rukovođenja, stručnih organa, kao i zaposlenika pojedinačno. Nosilac: Ministarstvo obrazovanja i nauke Tuzlanskog kantona, u saradnji sa Pedagoškim zavodom Tuzlanskog kantona i drugim partnerima

Rok: kontinuirano

III – MJERE PREVENCIJE

Osigurati sistemske mjere potpore u prevenciji maloljetničke delikvencije i nasilja u školama učenicima, učiteljima, roditeljima/starateljima

Aktivnosti u sklopu mjere: U sklopu ove mjere potrebno je ugraditi kompetencije za prevenciju maloljetničke delinkvencije i nasilničkog ponašanja u standarde zanimanja i standarde kvalifikacija učiteljskih profesija, te uskladiti obrazovanje učiteljskih profesija u skladu sa njima. Pored toga, potrebno je osigurati zastupljenost stručnih saradnika odgovarajućega profila u svim školama ovisno o broju učenika. Prepoznati potrebe škola i specifičnosti uvjeta u kojima škola djeluje, te mogućnosti preraspodjele i uključivanja stručnjaka drugih škola ili ustanova, mobilnih timova i slično. Oformiti mobilne stručne timove barem za početak na nivou svake općine na Kantonu.

Neophodno je kreirati školske programe prevencije na osnovu istraživanja provedenih u školi o potrebama nastavnog osoblja, učenika i roditelja. Formirati školski koordinacioni tim (školski tim) čiji će zadatak biti razvijanje i praćenje implementacije školskog plana prevencije maloljetničke delinkvencije i vršnjačkog nasilja (školski plan). Školski tim bi trebalo da čine svi stručni saradnici u školi, dva nastavnika, dva učenika iz Vijeća učenika i dva roditelja iz Vijeća roditelja. Sam školski plan treba da sadrži opis aktivnosti, rokove realizacije i nositelje aktivnosti vezanih za prevenciju. Saradnja sa centrima za socijalni rad i policijom bi trebala da bude posebno navedena u školskim planovima, pri čemu jasno treba definirati postupke i korake uključivanja centara za socijalni rad i policije.

Dalje, potrebno je precizno definisati ulogu Vijeća roditelja i Vijeća učenika prilikom prevencije maloljetničke delinkvencije i nasilja u školi, te rješavanja potencijalnih problema vezanih za navedeno.

U sklopu preventivnih mjera, potrebno je upoznati učenike i roditelje s odredbama Krivičnog i Porodičnog zakona i zakonima koji tretiraju oblast ljudskih prava, diskriminacije, prava manjina i maloljetničke delinkvencije, kroz časove odjeljske zajednice, roditeljske sastance, sastanke Vijeća roditelja i Vijeća učenika.

U obavezan nastavni plan i program škola osnovnih i srednjih uvesti sadržaje usmjerene na jačanje učeničkih emocionalnih, kognitivnih, socijalnih i ponašajnih kompetencija. Razmotriti i uvođenje novog nastavnog predmeta u kojem bi mladi ljudi sistematski kroz osnovno i srednje obrazovanje dobijali psihološku i pedagošku edukaciju i pomoć u razvijanju ključnih vještina poput, strategija suočavanja sa stresom, rješavanja problema, upravljanja emocijama, vještina komunikacije, socijalnih vještina i slično, što bi dalo dugoročno najveće efekte u prevenciji svih odstupajućih oblika doživljavanja i ponašanja, pa i maloljetničke delinkvencije. Proširenjem ovih sadržaja sa sadržajima koji se tiču unapređenja partnerskih odnosa, pripremom za brak i odgovorno roditeljstvo na nivou srednjeg obrazovanja imali bismo sistemski pristup edukaciji i pripremi mladih za najodgovorniju društvenu ulogu-roditeljstvo. To bi bio najznačajniji program prevencije maloljetničke delinkvencije, nasilja, a u konačnici i svakog drugog odstupajućeg oblika ponašanja.

U godišnji program rada škole kontinuirano uključivati edukaciju i radionice s djecom o rizičnim i zaštitnim faktorima, te o različitim problemima sa kojima se učenici mogu susresti. Za realizaciju edukacije napraviti silabus sa tačno određenim temama primjerenim uzrastu i načinom realizacije istih. Definirati edukativne, preventivne i pomagačke aktivnosti usmjerene na roditelje/skrbnike, te izraditi protokol mjera podrške počiniteljima i žrtvama nasilničkog ponašanja.

Unaprijediti saradnju škola i ustanova iz sistema socijalne zaštite, zdravstvenih ustanova, MUP-a, Zavoda za javno zdravstvo, udruga u lokalnoj zajednici (uključujući sportske, umjetničke, kulturne i ostale), medija u lokalnoj zajednici.

Osmisliti program rada sa Centrom za socijalni rad za učenike sa asocijalnim i antisocijalnim ponašanjem, u cilju da se zajedničkim naporima spriječi eskaliranje tog ponašanja u nasilje i kršenje drugih zakonskih i društvenih normi.

Osmisliti program rada sa zdravstvenim ustanovama koje mogu na vrijeme pružiti ljekarsku pomoć u slučaju eskaliranja nasilja. Također, uspostaviti saradnju sa ustanovama za mentalno zdravlje ili organizacijama koje imaju stručno osoblje, koje može ponuditi stručnu pomoć učenicima koji imaju zdravstvenih problema nakon pretrpljenog nasilja.

Na nivou odgojno-obrazovnih ustanova osmisliti programe koji imaju za cilj jačanje povezanosti učenika međusobno i nastavnika i učenika

Afirmisati pozitivne vrijednosti borbe protiv nasilja unapređenjem i intenziviranjem vannastavnih i vanškolskih aktivnosti, te podsticati djecu da se uključe u iste.

Osposobiti i organizirati učenike za pružanje vršnjačke pomoći svim učenicima u potrebi (uz stručnu pomoć)

Nosilac: Ministarstvo obrazovanja i nauke Tuzlanskog kantona, u saradnji sa Pedagoškim zavodom Tuzlanskog kantona i drugim partnerima

Rok: kontinuirano

IV – OSTALE MJERE

Preporučiti da se kroz sistematizaciju radnih mjesta institucija koje rade direktno sa maloljetnicima na prevenciji i tretmanu, mora obezbijediti da stručna lica imaju osnovno i temeljno fakultetsko obrazovanje iz područja socijalne pedagogije, pedagogije, medicine, psihologije, socijalnog rada i drugih srodnih pomažućih profesija, a ne kurseve i periodične edukacije.

Nosilac: Nadležna ministarstva

Rok: kontinuirano

Formirati interdisciplinarne timove koje svaka općina/grad treba da ima, a čiji su zadaci koordinacija aktivnosti na polju prevencije i tretmana maloljetničke delinkvencije. Za koordinaciju općinskih/gradskih timova potrebno je formirati i interresorno tijelo na nivou Tuzlanskog kantona koje će pratiti rad timova i pružati im odgovarajuću stručnu podršku.

Nosilac: Vlada Tuzlanskog kantona, nadležna ministarstva, lokalne zajednice

Rok: kontinuirano

Neophodno je da lokalne zajednice kadrovski ojačaju centre za socijalni rad, i da obavezno svaki centar za socijalni rad ima stručni tim. Osnivanje i razvijanje porodičnih savjetovališta u svim centrima za socijalni rad može značajno uticati na jačanje zdrave porodice, a samim tim i kvalitetniji odgoj djece u porodici.

Nosilac: Ministarstvo za rad, socijalnu politiku i povratak Tuzlanskog kantona, lokalne zajednice

Rok: kontinuirano

Potrebno je raditi na razvoju institucionalnih kapaciteta u smislu dopune institucija neophodnih stručnim kadrom ili osnivanjem novih institucija koje su u zakonu navedene kao opcija za izvršenje krivičnih sankcija za maloljetne delinkvente. Radom institucija osigurati dosljednu primjenu krivičnih sankcija koje mogu biti izrečene maloljetnom počiniocu krivičnog djela.

Nosilac: Ministarstvo pravosuđa i uprave Tuzlanskog kantona

Rok: kontinuirano

Osim navedenih mjera, Ministarstvo obrazovanja i nauke Tuzlanskog kantona će poduzeti i ostale mjere i korake u okviru već postojećih propisa i procedura, s ciljem stvaranja sigurnog okruženja u obrazovnim ustanovama u Tuzlanskom kantonu.

*Objedinjeni prijedlozi Ministarstva obrazovanja i nauke Tuzlanskog kantona, Pedagoškog zavoda Tuzlanskog kantona, SSOOiO TK, SSVOONK TK, Filozofskog fakulteta Univerziteta u Tuzli (Odsjeci Pedagogija i psihologija i Socijalni rad), Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet Univerziteta u Tuzli, Aktiv direktora osnovnih škola, Aktiv direktora srednjih škola, Aktiv pedagoga osnovnih škola Grada Tuzla, Aktiv pedagoga srednjih škola Grada Tuzla.

OBLAST UNUTRAŠNJIH POSLOVA

Ministarstvo unutrašnjih poslova je u okviru svojih ovlaštenja i obaveza propisanih Zakonom o unutrašnjim poslovima Tuzlanskog kantona izvršilo analizu stanja u oblasti civilnog nabavljanja, držanja i nošenja oružja, ovlaštenja policijskih službenika u slučaju postupanja sa djecom i maloljetnicima kao i obavljanja redovnih poslova i zadataka u smislu preventivnog djelovanja i obilazaka školskih obrazovnih ustanova, pa shodno tome i zaključku sa sastanka radne grupe dostavlja se slijedeća analiza i prijedlog mjera.

Bosna i Hercegovina ima decentralizovanu nadležnost u dijelovima koji se tiču nabavljanja, držanja i nošenja vatrenog oružja. Tako je ovo područje regulisano propisima kantona u Federaciji BiH, propisima Republike Srpske i propisima Brčko distrikta BiH. Iz navedenog razloga, u BiH je na snazi dvanaest Zakona o oružju i municiji. Kao članica UN-a, BiH je preuzela obaveze koje proizlaze iz relevantnih konvencija i drugih dokumenata u području kontrole i neširenja malog i lakog oružja, u vezi čega se Ministarstvo za sigurnost BiH, rukovodi aktivnostima na izradi i usvajanju Zakona o oružju i municiji na svim nivoima vlasti u BiH, koji će biti usklađeni sa EU legislativom.

Posjedovanje civilnog oružja u Tuzlanskom kantonu je regulisano Zakonom o oružju i municiji ("Službene novine Tuzlanskog kantona", broj: 17,15, 5/16, 17/17,8/20, 19/21 i 19/22).

Uzimajući u obzir specifične rizike povezane s nabavljanjem, držanjem i upotrebom vatrenog oružja, analiza je prvenstveno usmjerena na trenutnu regulaciju civilnog posjedovanja vatrenog oružja, a posebno odobrenja za nabavku i držanje oružja, sigurnosne provjere, pristup, upotrebu i nošenje oružja u sektoru bezbjednosti i postupke relevantnih institucija u specifičnim slučajevima.

Iako zakonske odredbe imaju za cilj ograničiti pristup oružju ili ga ukloniti ako se dogodi incidentna situacija ili prestanu razlozi za njegovo držanje i dalje treba riješiti nekoliko pitanja kako bi se dodatno poboljšala prevencija upotrebe vatrenog oružja.

Zakon o oružju i municiji je izvršio selekciju određenih krivičnih djela koja predstavljaju smetnju za nabavku i držanje vatrenog oružja. Dakle radi se o određenom broju krivičnih djela, dok je novim zakonom predviđena izmjena pomenutih odredbi na način da će licu biti jedan od općih uslova za nabavljanje i držanje oružja i to: „da nije osuđivan za krivično djelo ili da se protiv lica ne vodi krivični postupak, osim za krivična djela protiv sigurnosti javnog prometa“. znači, potrebno je propisati da sva krivična djela predstavljaju smetnju za nabavku i dalje držanje vatrenog oružja osim djela protiv sigurnosti javnog prometa.

Dalje, novim Zakonom o oružju i municiji u djelu prekršaja i drugih okolnosti koje mogu predstavljati smetnju za nabavku oružja, potrebno je preciznije definisati smetnje odnosno prekršaje kao što je prekršaj zbog nasilja u porodici, kriminalističko - obavještajni razlozi i razlozi koji ukazuju na povezanost sa licima iz kriminalističko - obavještajne evidencije i slično, fizički napad, učestvovanje u tuči, fizičko zlostavljanje, izazivanje tuče itd.

U pogledu rukovanja oružjem i upotrebe oružja trenutno je propisano da vazdušno oružje ili luk mogu koristiti i djeca starija od 11 godina na civilnim streljštima i na drugim mjestima određenim i uređenim za vježbe gadanja pod nadzorom trenera koji ispunjava uslove iz člana 16. ovog zakona i uslove propisane posebnim propisom o sportu. Mišljenja smo da ovu starosnu dob treba podići i pod uvjetom da imaju saglasnost oba roditelja ili staratelja.

Trenutno važeće odredbe Zakona o oružju i municiji kao opšte uslove za dobijanje odobrenja za nabavljanje oružja zahtijevaju da ne postoje okolnosti kao što su izraženo poremećeni porodični odnosi, sukobi s okolinom, agresivno i ekscresno ponašanje i drugi poremećaji u ponašanju, koje bi mogle ukazivati na mogućnost zloupotrebe oružja. Postojanje ovih uslova se prema zakonskim odredbama utvrđuje od strane policijskih službenika provjerom na terenu.

Međutim, nisu pružene smjernice kako policija izvodi „operativni rad na terenu“, u smislu kako se prikupljaju podaci koji potvrđuju gore spomenute rizike. Uz to, nije precizirano s kime se obavljaju razgovori (članovi porodice, komšije, rođaci, prijatelji) niti postoje dovoljne informacije o sadržaju razgovora. Nedovoljno usmjeravanje ostavlja mogućnost neadekvatnih i nepotpunih procjena.

Dalje, u kontekstu postupanja sa oružjem i municijom u slučaju napuštanja mjesta prebivališta u trajanju dužem od 90 dana ili u slučaju smrti vlasnika oružja, očigledno da trenutno važeće odredbe kojima su propisane obaveze u navedenim situacijama nisu dovoljno efikasne, zbog čega vatreno oružje u tim situacijama, u slučaju izostanka savjesnog postupanja vlasnika oružja ili člana uže porodice može stvoriti uslove da oružje postane dostupno neovlaštenom licu.

Također, Zakon o oružju i municiji u Tuzlanskom kantonu ne predviđa posebnu odredbu o obaveznoj obavijesti za supružnika ili člana uže porodice. Ovo iz razloga što se u praksi često pojavljuje situacija da npr. poslije smrti vlasnika oružja supružnici ili članovi uže porodice na postupaju u skladu sa zakonskim odredbama, odnosno ne obavještavaju nadležnu PU uz obrazloženje da nisu znali za postojanje vatrene oružja.

Osim navedenih odredbi koja su izdvojene u kontekstu aktuelne sigurnosne situacije u oblasti kontrole vatrene oružja, postoji i niz drugih odredbi koje je potrebno preciznije urediti i uskladiti sa legislativom u EU.

U pogledu postupanja sa djecom i maloljetnicima, pored dužnosti i ovlaštenja propisanih Zakonom o krivičnom postupku FBiH i drugim zakonima, policijskim službenicima, odnosno policijskom organu, radi sprečavanja počinjenja krivičnih djela i prekršaja, te održavanja javnog reda i mira, Zakonom o policijskim službenicima TK propisana su policijska ovlaštenja.

Primjena policijskih ovlaštenja definisanih Zakonom o policijskim službenicima TK, u slučaju postupanja sa djecom i maloljetnicima, regulisana je lex specialis propisom kojim je uređena ova oblast konkretno Zakonom o zaštiti i postupanju sa djecom i maloljetnicima u krivičnom postupku.

Odredbe navedenog zakona primjenjuju se uz poštivanje odredbi Zakona o krivičnom postupku FBiH, Krivičnog zakona FBiH i Zakona o izvršenju krivičnih sankcija u Federaciji Bosne i Hercegovine ako ovim zakonom nije drugačije propisano, što je konkretizovano kroz član 11. Zakona o zaštiti i postupanju sa djecom i maloljetnicima u krivičnom postupku.

Upravo zbog posebne kategorije počinilaca krivičnih djela kao što su djeca i maloljetni počinioци krivičnih djela donesen je jedan ovakav propis, čija primjena ima primat u odnosu na druge propise kojima je regulisano postupanje sa djecom i maloljetnicima. Navedeni zakon je usvojen 2014. godine i kao takav je i danas u primjeni sa izmjenom iz 2020. godine. Ovim zakonom utvrđuju se posebna pravila postupanja prema djeci koja su u sukobu sa zakonom, mlađim punoljetnim osobama i djeci koja su žrtve ili svjedoci prema kojima su dužni postupati sudovi, tužiteljstva, uključujući ovlaštene službene osobe, organe starateljstva, porodice, škole, institucije na svim nivoima društvene zajednice, kao i druge učesnike uključene u krivičnu proceduru na način kojim se bez diskriminacije unapređuje osjećaj dostojanstva i lične vrijednosti djeteta, uzima u obzir uzrast djeteta, najbolji interes djeteta, njegovo pravo na život, opstanak i razvoj, te omogućava da dijete u skladu sa uzrastom i zrelošću izrazi svoje mišljenje o svim pitanjima koja se na njega odnose, pri čemu sva zalaganja trebaju voditi rehabilitaciji i njegovom preuzimanju konstruktivne uloge u društvu.

Navedeni propis je u pogledu dobne granice djeteta definisano da je dijete u skladu sa ovim zakonom svaka osoba koja nije navršila 18 godina života, te se prema djetetu koje u vrijeme izvršenja krivičnog djela nije navršilo 14 godina (u daljnjem tekstu: dijete) ne mogu se izreći krivične sankcije niti primijeniti druge mjere predviđene ovim zakonom.

S druge strane, maloljetnik je dijete koje je u vrijeme izvršenja krivičnog djela navršilo 16 godina a nije navršilo 18 godina života i prema kome se mogu izreći krivične sankcije i druge mjere predviđene ovim zakonom. Navedena dobna granica je pomjerena a što je u skladu sa Konvencijom o pravima djeteta iz 1989. godine čija potpisnica je i naša država.

Shodno navedenom, s obzirom da je riječ o propisu donesenom na federalnom nivou, koji reguliše način postupanja ovlaštenih službenih osoba sa djecom i maloljetnicima, kantonalni zakonodavni organ nema ovlasti da usvaja izmjene i/ili dopune jednog ovakovog propisa, niti da donosi propise suprotne propisu na federalnom nivou vlasti.

Nakon naprijed navedene analize, kojom su identifikovani određeni nedostaci, u cilju stvaranja jasnih zakonskih okvira i uslova za efikasniju prevenciju pored ostale i maloljetničke delinkvencije i poboljšanja sigurnosti u školama na području Tuzlanskog kantona, Uprava policije MUP-a TK, dostavlja slijedeći prijedlog mjera:

- Ministarstvo unutrašnjih poslova će kao ovlašteni obrađivač, a u skladu sa važećim Programom rada Skupštine Tuzlanskog kantona za 2023.godinu i obavezama koje je Bosna i Hercegovina preuzela potpisivanje Sporazuma o pridruživanju BiH zemljama EU, izraditi prijedlog novog Zakona o oružja i municiji, za Tuzlanski kanton, u skladu sa pravnom legislativom EU.

Nosilac izrade: Ministarstvo unutrašnjih poslova

Rok: nacrt septembar/oktobar 2023. godine što je utvrđeno Programom rada Skupštine Tuzlanskog kantona za 2023. godinu

- Ministarstvo unutrašnjih poslova, odnosno Uprava policije će intenzivno nastaviti i u kontinuitetu vršiti započete aktivnosti na kontroli registrovanih nosilaca vatrenog naoružanja neposrednom kontrolom na adresi prijavljenog prebivališta vlasnika oružja. Cilj je da se kod svih registrovanih nosilaca izvrši kontrola da li su ispunjeni zakonski uslovi za bezbjedan smještaj i čuvanje oružja, kao i da li se oružje čuva odvojeno od municije i da li je na adekvatan način spriječen pristup oružju i municiji maloljetnicima i drugim neovlaštenim licima

Nosilac aktivnosti: Uprava policije

Rok: Kontinuirano

- Ministarstvo unutrašnjih poslova će izvršiti reviziju svih izdatih dozvola za držanje oružja, a u kojem periodu će obustaviti izdavanje novih odobrenja za nošenje i držanje oružja, što će se urediti izmjenama i dopunama Zakona o oružju i municiji u hitnom postupku

Nosilac aktivnosti: Uprava policije

Rok: 12 mjeseci

- Ministarstvo unutrašnjih poslova će u narednom periodu putem sredstava javnog informisanja nastaviti provoditi kampanju informisanja javnosti o zakonskim obavezama propisanim Zakonom o oružju i municiji, a prije svega na odredbe kojim je propisano da je vlasnik oružja i municije koji napušta mjesto prebivališta na period duži od 90 dana, a oružje i municiju za koje prema ovom zakonu posjeduje važeću ispravu ne nosi sa sobom, dužan oružje i municiju predati na čuvanje fizičkom licu koje ima odgovarajuću ispravu za tu vrstu oružja, ovlaštenom trgovcu oružjem ili streljačkoj organizaciji ukoliko je član iste i o tome obavijestiti nadležnu policijsku upravu kod koje je registrovano oružje u roku osam dana od dana predaje. Zatim na zakonske odredbe u slučaju smrti vlasnika oružja i municije kojima je propisano da je punoljetni član njegove porodice, zakonski zastupnik, staratelj, lice koje je sa njim živjelo u zajedničkom domaćinstvu ili lice kod kojeg se oružje i municija u trenutku smrti nalazilo, dužno odmah po saznanju o postojanju oružja i municije obavijestiti nadležnu policijsku upravu radi predaje istog.

Nakon usvajanja i stupanja na snagu novog Zakona o oružju i municiji, Ministarstvo unutrašnjih poslova će osigurati da navedeni Zakon bude javno dostupan na web portal Ministarstva i kvartalno će nastaviti sa provođenjem predmetne medijske kampanje

Rok: Kontinuirano

- Ministarstvo unutrašnjih poslova prihvata prijedlog i uzet će aktivno učešće u formiranju tzv. mobilnih timova za vršnjačko nasilje koje će činiti predstavnici Centara za socijalni rad, obrazovnih i zdravstvenih ustanova i policije, a koje će djelovati po opštinskim odnosno gradskim područjima.
- Policijski službenici Uprave policije će kroz vršenje redovnim pozorno-patrolnih djelatnosti pojačati obilasku i svoje prisustvo u blizini školskih objekata u cilju preventivnog djelovanja, te će kroz rad policije u zajednici intenzivirati svoj rad sa uposlenicima školskih ustanova i predstavnicima Vijeća roditelja u cilju blagovremenog prepoznavanja i sprečavanja incidentnih situacija
Nosilac aktivnosti: Uprava policije
Rok: Kontinuirano

Osim navedenog, Uprava policije Ministarstva unutrašnjih poslova se slaže sa prijedlozima dostavljenim od strane ostalih ministarstava i uzet će učešće u svim zajedničkim aktivnostima u cilju prevencije maloljetničke delikvencije i poboljšanja sigurnosti u školama, u okviru svojih nadležnosti propisanih Zakonom o unutrašnjim poslovima Tuzlanskog kantona.

OBLAST SOCIJALNE ZAŠTITE

Analiza stanja i nadležnost sistema socijalne zaštite

Nadležnost centara za socijalni rad

U skladu sa Federalnim i kantonalnim zakonom iz oblasti socijalne zaštite, pored ostalih, korisnici prava iz socijalne zaštite su:

- djeca čiji je razvoj ometen porodičnim prilikama
- odgojno zanemarena i odgojno zapuštena djeca

Prava koja mogu da ostvare su:

- Usluge socijalnog i drugog stručnog rada (savjetodavni rad)
- Smještaj u hraniteljsku porodicu
- Smještaj u ustanovu socijalne zaštite.

Pored ovih prava centri za socijalni rad provode **mjere Porodično pravne zaštite** u skladu sa Porodičnim zakonom FBiH.

Kada su u pitanju odgojno zapuštena djeca (djeca koja krše zakonske norme) centri za socijalni rad imaju nadležnosti propisane Zakonom o zaštiti i postupanju sa djecom i maloljetnicima u krivičnom postupku („Službene novine Federacije BiH“, broj: 7/2014 i 74/2020). U skladu sa ovim Zakonom, nakon nemilog događaja, a vezano za zaštitu interesa mladb. djeteta, Centar za socijalni rad Lukavaca ima intenzivnu saradnju sa nadležnim pravosudnim institucijama a vezano za isključivu nadležnost Centra kao organa starateljstva koja se odnosi na krivično neodgovorne izvršioci krivičnih djela (do 14 godina), prema kojima nije pokrenut krivični postupak ili nije izrečena krivična sankcija, kao i na djecu s poremećajima u ponašanju koja nisu vršila krivična djela.

Nadležnost centara za socijalni rad u postupku prije donošenja sudske odluke podrazumijeva:

- Da aktivno radi na upoznavanju porodičnog i ukupnog socijalnog statusa maloljetnika i njegove porodice kao i upoznavanju ličnosti samog maloljetnika;
- Da primjenjuje odgovarajuće mjere socijalne zaštite;
- Da učestvuje u odlučivanju sa tužiocem o pokretanju postupka ili odbacivanju prijave;
- Da sa sudijom za maloljetnike aktivno sarađuje u toku pripremnog postupka;
- Da učestvuje na glavnom pretresu i predlaže mjeru koju treba izreći maloljetniku.

Nadležnost po donošenju sudske odluke se odnosi na kontrolisanje izvršavanja vanzavodskih odgojnih mjera i mjere pojačanog nadzora organa starateljstva.

Znači aktuelno stanje je da su navedne aktivnosti u toku i da su zaposlenici Centra fokusirani na saradnju sa pravosudnim institucijama i poduzimanje mjera iz svoje nadležnosti.

Ministarstvu se zvanično obratio Centar za socijalni rad Lukavac 16.06.2023. godine sa zahtjevom za izdavanje saglasnosti za smještaj mladb. M.G. u Zavod za vaspitanje muške djece i omladine Sarajevo. Saglasnost je hitno izdata. Na ovaj način, i zvanično smo upoznati sa činjenicom da je dijete 14.06.2023. godine smješteno u Klinički centar Sarajevo i da isti već traži da se dijete hitno izmjesti u drugu odgovarajuću ustanovu. Iskazujemo zabrinutost za kratko trajanje zdravstvene intervencije u ovoj situaciji. Na osnovu priložene dokumentacije, takođe, smo upoznati sa socioanamnestičkim podacima, porodičnim i materijalnim uslovima. Prema podacima i mišljenju stručnog tima Centra, a shodno članu 12. Zakona o osnovama socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i zaštiti porodice sa djecom („Službene Novine Federacije BiH“ broj: 36/99, 54/04, 39/06, 14/09 i 17/11) radi se o djetetu čiji je razvoj ometen porodičnim prilikama i odgojno zapuštenom djetetu (*dijete koje svojim ponašanjem narušava opće prihvaćene norme i vrši prekršaje ili krivična djela*). Takođe, smo informisani da je Centar za socijalni rad Lukavac, na osnovu informacija iz škole o izostancima sa nastave, postupio shodno nadležnostima, pružao psihosocijalnu

podršku, usluge savjetovanja i izrekao mjeru porodično pravne zaštite, shodno Porodičnom zakonu Federacije BiH.

Dakle centri za socijalni rad se uključuju kada je već vidan problem u ponašanju djece i porodičnim odnosima i pružaju mjere intervencije (socijalno savjetovanje, psihosocijalna podrška, porodičnopravna zaštita).

Potrebno je prije djelovati i to preventivno, a najbolje mjesto su odgojnoobrazovne ustanove.

Dakle, mjere intervencija koje rade članovi stručnih timova u centrima za socijalni rad ne mogu zamijeniti rad stručnih timova u predškolskim i školskim ustanovama na univerzalnoj prevenciji.

Takođe, evidentan nedostatak stručnjaka i izostanak intervencija na zaštiti mentalnog zdravlja u okviru zdravstvenog sistema, ne mogu nadoknaditi niti zamijeniti ni stručni timovi u školama a ni u centrima za socijalni rad ni u drugim institucijama.

Centri za socijalni rad su aktivno uključeni u provođenje odgojnih preporuka. Oni, također, u okviru svojih redovnih aktivnosti, rade na jačanju i podršci porodici kao veoma važnom faktoru prevencije devijantnih oblika ponašanja, a s ciljem jačanja kvalitetnih i pomažućih odnosa među njenim članovima, odnosno poboljšanja roditeljskog znanja i vještina, a time i unapređenja osnovne funkcije porodice, naročito kada su u pitanju djeca iz rizičnog okruženja ili djeca rizičnog ponašanja.

Prema podacima centara za socijalni rad u 2022. godini evidentirano je 122 odgojno zanemarene djece što je manje nego 2021. godini kada je evidentirano 220 odgojno zanemarene djece. Također, u 2022. godini evidentirano je 106 odgojno zapuštene djece što je manje nego u 2021. godini kada je obuhvaćeno 212 odgojno zapuštene djece.

Evidentirano je 1156 djece čiji je razvoj ometen porodičnim prilikama i koja spadaju u rizičnu grupu djece, a što je više nego u 2021. godini kada je obuhvaćeno 988 djece. Znači da je uslugama i podrškom centara za socijalni rad obuhvaćeno ukupno 1384 djece i njihovih porodica sa intenzivnim psihosocijalnim radom i mjerama porodično-pravne zaštite.

Prema odgojno zanemarenoj i odgojno zapuštenoj djeci izrečeno je 89 mjera. Dakle, centri za socijalni rad učestvovali su u postupku izricanja i praćenja izvršenja mjera koje su izrečene odgojno zanemarenoj i odgojno zapuštenoj djeci i to 30 mjera pojačanog nadzora (od strane roditelja, porodice, organa starteljstva), 8 mjera upućivanja u Odgojni centar TK u skladu sa Zakonom o zaštiti i postupanju sa djecom i maloljetnicima u krivičnom postupku („Službene novine Federacije BiH“ broj: 7/2014 i 74/2020) i 51 mjere izrečene za zaštitu ličnih prava i interesa djeteta shodno Porodičnom zakonu Federacije BiH.

Istovremeno vezano za planirano kadrovsko jačanje ustanova koje pružaju usluge podrške djeci nisu zabilježene značajne promjene. Samo pojedini centri za socijalni rad su kadrovski ojačani za 12 stručnih zaposlenika.

Kadrovsko jačanje centara za socijalni rad

Vezano za kadrovsko jačanje *centara za socijalni rad* Ministarstvo za rad, socijalnu politiku i povratak TK je poboljšanje kadrovske strukture u centrima za socijalni rad planiralo Strategijom razvoja TK 2021-2027. g. u okviru prioriteta „Unapređenje sistema socijalne zaštite i položaja ranjivih grupa stanovništva“ Jedan od indikatora za praćenje realizacije ove mjere je povećanje broja zaposlenih socijalnih radnika na broj stanovnika, pri čemu je definisano da je početno stanje jedan socijalni radnik na 12 537 stanovnika a cilj je da se postepenim povećanjem broja zaposlenih socijalnih radnika postigne standard definisan u normativima iz oblasti socijalne zaštite, a to je jedan socijalni radnik na 4000 stanovnika.

U cilju praćenja i iniciranja provođenja navedene mjere od strane nadležnih institucija, u okviru Programa rada Ministarstva i Vlade TK za 2022. godinu planirana je izrada i razmatranje Informacije o stanju u centrima za socijalni rad sa fokusom na kadrovsku strukturu, koju je vlada usvojila Vlada TK.

Analizirajući podatke u periodu od 2016-2021. godine, konstatovano je da se stanje zapošljavanja u odnosu na prethodni period znatno poboljšalo, ali da još uvijek nedostaje veliki broj odgovarajućih uposlenika u skladu sa propisanim standardima i normativima.

Prema podacima nedostaju 53 uposlenika sa stručnom spremom dipl. socijalni radnik i 38 uposlenika sa stručnom spremom pedagog-psiholog, odnosno pedagog i psiholog i 1 diplomirani pravnik, što je ukupno 92 stručnih radnika, koji bi činili stručne timove u centrima za socijalni rad.

Prema podacima za 2022. godinu utvrđeno je da je došlo do povećanja broja stručnih zaposlenika sa 106 na 118.

U Informaciji je zaključeno da poseban problem u Centrima za socijalni rad je kadrovska struktura koja nije u skladu sa propisanim standardima i normativima i nije u mogućnosti odgovoriti zahtjevima lica i porodica u stanju socijalne potrebe, a posebno nema mogućnosti preventivnog djelovanja u sferi zaštite porodice, saniranja poremećaja porodičnih odnosa, prevenciji nastanka sociopatoloških pojava (delinkvencije, nasilja u porodici, bolesti ovisnosti, prosjačenja, skitnje i sl.) koje proizvode veliku društvenu štetu kako lokalnoj zajednici tako i široj regiji.

Prevenција sličnih događanja na nivou Tuzlanskog kantona

U planiranju mjera podrške i prevencije sličnih događanja na nivou Tuzlanskog kantona treba imati u vidu sljedeće:

- Tuzlanski kanton je prvi kanton u FBiH koji od 2016. godine ima strateški dokument pod nazivom **Program prevencije, intervencija i resocijalizacije u oblasti maloljetničkog prestupništva u Tuzlanskom kantonu 2016.-2019. godina**. Inače, Program je urađen od strane multidisciplinarnog i multisektorskog tima eksperata a na osnovu rezultata naučnog istraživanja u TK
- Takođe, Vlada Tuzlanskog kantona je prva usvojila Protokol o multisektorskom postupanju u oblasti maloljetničkog prijestupništva u Tuzlanskom kantonu („Službene novine Tuzlanskog kantona“, broj: 15/18)
- Vlada Tuzlanskog kantona je usvojila revidirani Program prevencije, intervencija i resocijalizacije u oblasti maloljetničkog prestupništva u Tuzlanskom kantonu za period 2020.-2023. godine
- U **koordinacioni tim za praćenje realizacije Programa** imenovani su predstavnici nadležnih institucija i organizacija
- Vlada Tuzlanskog kantona redovno razmatra i usvaja godišnje izvještaje o realizaciji Programa
- Na osnovu kantonalnog Programa i Protokola urađen je **Protokol o postupanju u oblasti maloljetničkog prijestupništva u Gradu Lukavac** i potpisan je od strane 23 institucije i organizacija, a koji je objavljen u „Službenom glasniku Općine Lukavac“ broj: 13/21

Cilj izrade protokola je da se omogući efikasniji rad i da se unaprijedi saradnja državnih organa, organizacija i ustanova na lokalnom nivou na području Grada Lukavac kada postupaju sa djecom u riziku ili djecom u kontaktu sa zakonom shvatajući da društvo ima posebnu odgovornost prema djeci i mladima, uvažavajući njihove specifičnosti i primjenjujući sve potpisane međunarodne dokumente i standarde kao i zakonsku regulativu iz ove oblasti.

Ovaj dokument je kreiran na osnovu Protokola o multisektorskom postupanju u oblasti maloljetničkog prijestupništva u Tuzlanskom kantonu iz 2018. godine.

Protokolom su opisan nadležnosti i postupanje svih nadležnih institucija u sistemu zaštite djece i to oblasti prevencije, intervencije i resocijalizacije.

Programom je planirana izrada protokola u lokalnim zajednicama, a prema iskazanim i utvrđenim potrebama.

Postupak i iskustvo i uzradi Protokola i razvoj multidisciplinarne saradnje iz Lukavac se može multiplicirati u drugim lokalnim zajednicama.

Realizirani projekti kao resurs za unapređenje prevencije u oblasti maloljetničkog prijestupništva

Treba istaći da se u periodu od 2016. do 2022. godine kontinuirano radilo na realizaciji *Programa sekundarne prevencije poremećaja u ponašanju*. Program je orijentisan na školsku sredinu i podržava selektivne preventivne intervencije što podrazumijeva pristup sekundarnoj prevenciji poremećaja u ponašanju kod djece u riziku.

Također, u periodu 2020 -2022. godine rađeno je na razvoju i primjeni inovativnog modela univerzalne prevencije koji je pilotiran u tri OŠ u Gradu Lukavac.

Naime, prepoznavši potrebu prevencije maloljetničkog prijestupništva u Gradu Lukavac, Ministarstvo obrazovanja i nauke TK i Pedagoški zavod TK podržali su realizaciju projekta „Razvoj saradnje kroz sveobuhvatan pristup u oblasti maloljetničkog prijestupništva“ a koji je finansiran od strane Švicarske ambasade u BiH. Partneri na projektu su: predstavnici Centra za socijalni rad Lukavac, Ministarstva za rad, socijalnu politiku i povratak TK, Edukacijsko-rehabilitacijskog fakulteta, Medicinskog fakulteta, Klinike za psihijatriju UKC-a Tuzla i Udruženja građana VIVE žene, kao realizatorom projekta.

U okviru programa realiziran je edukativni program univerzalne prevencije za profesionalce i djecu (odobren od strane Ministarstva obrazovanja i nauke), u Centru za socijalni rad Lukavac uspostavljeno je porodično savjetovalište za djecu i porodice u riziku i grupni rad sa roditeljima, a što je inovativno i osigurava kontinuitet podrške za djecu u riziku u okviru sistema socijalne zaštite i održivost rezultata projekta. Istovremeno uspostavljen je i osnažen lokalni multidisciplinarni tim u gradu Lukavac kojeg čine profesionalci iz sljedećih institucija: Grad Lukavac, Centar za socijalni rad Lukavac, Policijska uprava Lukavac, Dom zdravlja- Centar za mentalno zdravlje, Općinski sud Lukavac, Kantonalno tužilaštvo TK, osnovne i srednje škole i udruženja građana koja djeluju na području Grada Lukavac.

Kao rezultat multisektorske saradnje u Gradu Lukavac uspostavljen je multidisciplinarni tim čije djelovanje je i formalno regulisano kroz izradu i potpisivanje Protokola o postupanju u oblasti maloljetničkog prijestupništva u Gradu Lukavac („Službeni glasnik Općine Lukavac“ broj: 13/21) potpisan od strane 23 institucije i organizacije.

U toku je izrada projekta i iznalaženje donatora i sredstava u cilju nastavka realizacije projekta i širenja primjene ovog inovativnog modela univerzalne prevencije na više škola i učenika i lokalnih zajednica, a na osnovu iskazanih potreba i prijedloga multidisciplinarnog tima Grada Lukavac.

Zaštita mentalnog zdravlja

I pored evidentne potrebe, također nije bilo promjena na Odjeljenju dječije i adolescentne psihijatrije pri Klinici za psihijatriju UKC Tuzla koje, prema dostavljenom izvještaju, nema razvijene uslove za sveobuhvatan tretman i hospitalizaciju djece i mladih na području Tuzlanskog kantona. Centri za mentalno zdravlje u TK i Klinika za psihijatriju UKC-a Tuzla nisu izvijestili ni o unapređenju ljudskih i prostornih kapaciteta za sprovođenje odgojne preporuke obaveznog liječenja u odgovarajućoj zdravstvenoj ustanovi.

Zbog uslova pandemije, grupna psihoterapija adolescenata koja se obavlja kao dnevno bolnički tretman nije rađena do početka 2023. godine.

Programske mjere koje nisu realizirane

Planirana je izrada analiza u svim sektorima (obrazovanje, zdravstvo, socijalna zaštita, pravosudne institucije) vezano za kadrovske kapacitete za nadležno postupanje u oblasti maloljetničkog prijestupništva sa prijedlogom mjera koje bi razmatrala Vlada Tuzlanskog kantona. Rok je bio 2020. godina. Planirana analiza nije urađena, smatramo zbog pandemije i usmjeravanja aktivnosti na druge prioritete i aktuelne potrebe.

Aktuelna situacija ukazuje da je izrada Analize hitno potrebna kako bi Vlada Tuzlanskog kantona imala osnove za donošenje mjera podrške u cilju unapređenja uslova za kontinuiranu univerzalnu prevenciju pojave maloljetničkog prestupništva ali i blagovremene i adekvatne mjere stručne podrške i intervencije i resocijalizacije kada već imamo djecu u kontaktu sa zakonom, odnosno pojavu maloljetničkog prestupništva.

Također, planirana je izrada jedinstvenog programa edukacije stručnjaka i saradnika koji rade sa djecom iz oblasti maloljetničkog prijestupništva, sve nadležne institucije, kontinuirano. Aktivnosti su započete razvojem modela univerzalne i sekundarne prevencije ali isti nisu integrisani u sistem.

Također nisu realizirane mjere obezbjeđenja kontinuirane psiho-socijalne podršku porodicama i djeci u riziku i obezbjeđenja uslova za olakšanje pristupa uslugama iz područja dječije psihijatrije djeci koja su u kontaktu sa zakonom, zaštitu mentalnog zdravlja i liječenje od ovisnosti.

MJERE I AKTIVNOSTI

KRATKOROČNE MJERE

Uraditi analizu potreba za stručnim kadrom u osnovnim i srednjim školama sa prijedlogom mjera za univerzalnu prevenciju maloljetničkog prestupništva koje bi obuhvatile i plan angažovanja socijalnih radnika kao i drugih stručnjaka i dostaviti Vladi Tuzlanskog kantona na razmatranje

Očekivani rezultati: Usvojeni standardi i normativi za stručne zaposlenike u odgojnoobrazovnom sistemu gdje su socijalni radnici i socijalni pedagozi obavezni članovi stručnih timova, usvojen prijedlog mjera za postepeno angažovanje socijalnih radnika, socijalnih pedagoga i drugih stručnjaka za kojima je analizom utvrđena potreba, obezbijeđeni uslovi za kontinuiran preventivni rad sa učenicima

Nosilac aktivnosti: Ministarstvo za rad, socijalnu politiku i povratak, Ministarstvo obrazovanja i nauke, Pedagoški zavod, Ministarstvo finansija

Rok: septembar 2023. godine.

Tražiti od **osnivača** centara za socijalni rad neophodno postupanje u skladu sa propisanim obavezama i da **centre kadrovski ojačaju**, u skladu sa propisima i standardima, i da uspostave usluge porodičnih savjetova lišta najmanje u 5 većih centara za socijalni rad.

Očekivani rezultati: U općinskim/gradskim budžetima planirana sredstva za kadrovsko jačanje Centara za socijalni rad (socijalni radnici, socijalni pedagozi, psiholozi) u skladu sa propisanim standardima i normativima, obezbijeđeni kadrovski i prostorni uslovi za pružanje usluga porodičnog savjetovanja i usluga socijalnog i drugog stručnog rada u oblasti socijalne i dječije zaštite, obezbijeđeni kadrovski uslovi za pružanje usluga intervencije i resocijalizacije u radu sa odgojno zanemarenom i odgojno zapuštenom djecom i porodicama u riziku i mladima koji su u kontaktu sa zakonom (maloljetnički prijestupnici), ali i preventivni psihosocijalni rad sa djecom čiji je razvoj ometen porodičnim prilikama.

Nosilac aktivnosti: Jedinice lokalne samouprave

Rok: decembar 2023. godine i kontinuirano

Kod uvođenja novih prava za korisnike treba obavezno obezbijediti i kadrovske, prostorne i materijalne uslove u centrima za socijalni rad za realizaciju istih

Nastaviti rad na razvijanju i realizaciji programa **edukacije stručnjaka i saradnika** koji rade sa djecom iz oblasti **maloljetničkog prijestupništva**

Očekivani rezultati: Kontinuirana edukacija profesionalaca

Nosioci aktivnosti: Sve nadležne institucije

Rok: Kontinuirano

Redovno praćenje i postupanje nastavnog osoblja po Protokolu o prevenciji i postupanju u slučajevima nasilja među i nad djecom u školi, u kriznim situacijama i sl.

Očekivani rezultati: Odgovornost i postupanje u radu nastavnog osoblja podignuta na viši nivo

Nosioci aktivnosti: Ministarstvo obrazovanja, Pedagoški zavod, direktori odgojno-obrazovnih ustanova

Rok: Kontinuirano

Podržati primjenu i širenje inovativnog modela univerzalne prevencije koji je pilotiran u tri OŠ u Gradu Lukavac, sa ciljem obuhvata većeg broja škola, profesionalaca i učenika, a koji je razvijen u okviru projekta „Razvoj saradnje kroz sveobuhvatan pristup u oblasti maloljetničkog prijestupništva“. Finansiran je od strane Švicarske ambasade u BiH. Partneri na projektu su Centar za socijalni rad Lukavac Predstavnici Ministarstva za rad, socijalnu politiku i povratak TK, Edukacijsko-rehabilitacijskog fakulteta, Klinike za psihijatriju UKC-a Tuzla i Udruženja građana Vive žene, kao realizatorom projekta. Prioritetno nastaviti aktivnosti osnaživanja i edukacije profesionalaca lokalnog multidisciplinarnog tima, raditi na vidljivosti i jačanju kapaciteta uspostavljenog porodičnog savjetovališta pri Centru za socijalni rad Lukavac

Očekivani rezultati: obuhvat većeg broja škola, profesionalaca, učenika i roditelja i prevencija maloljetničkog prijestupništva

Nosilac aktivnosti: Ministarstvo za rad, socijalnu politiku i povrata, Ministarstvo obrazovanja i nauke, Pedagoški zavod, Međunarodne i lokalne NVO

Rok: mart 2024. godine i kontinuirano

Kratkoročan cilj je zvaničnom procedurom uspješan model prevencije integrisati kao redovan i obavezan nastavni sadržaj.

Odabrati i definisati pilot program i započeti sa njegovim pripremom i usvajanjem programa od septembra 2023. godine, a od februara 2024. godine u namanje 10 razreda u 10 osnovnih škola započeti njegovo pilotiranje.

Očekivani rezultati: Obezbijedena kontinuirana univerzalna prevencija maloljetničkog prijestupništva

U narednom periodu potrebno je da članovi koordinacionog tima intenziviraju praćenje institucija iz svoje nadležnosti i podrže ih u realizaciji Programskih mjera.

Također je potrebno u programima edukacije o osnaživanja kapaciteta obuhvatiti i članove koordinacionog tima, a vezano za oblast maloljetničkog prestupništva i multisektorske saradnje i umrežavanja.

Očekivani rezultati: Sve nadležne institucije realiziraju programske i mjere iz svoje nadležnosti i uspostavljen je mehanizam (protokoli) o multisektorskoj saradnji u postupanju

Nosilac aktivnosti: Sve institucije članice Radne grupe

Razmotriti potrebu pokretanja inicijative za izmjenu krivičnog zakona u određivanje dobne granice za krivičnu odgovornost maloljetnika

Očekivani rezultati: smanjenje dobne granice na 12 godina za teška krivična djela, preventivno bi uticalo na svijest u činjenju krivičnih djela kod maloljetnika

Nosioci aktivnosti: Ministarstvo pravosuđa i uprave

DUGOROČNE MJERE

Obezbjediti kapacitete da **Odjeljenje dječije i adolescentne psihijatrije pri Klinici za psihijatriju UKC Tuzla**, shodno Zakonu o licima sa duševnim smetnjama FBiH i preporuci Komisije za praćenje zaštite prava osoba sa duševnim smetnjama FBiH, ima razvijene uslove i obezbjeđuje sveobuhvatan tretman djece i mladih na području TK-a i ima prostorne kapacitete za hospitalizaciju djece

Očekivani rezultati: Ispoštovane zakonom propisane obaveze i obezbijeđeni uslovi za realizaciju mjera intervencije i zaštitu mentalnog zdravlja djece i njihovih porodica, zaposlen stručni kadar u centrima za mentalno zdravlje i centru za rani rast i razvoj

Rok: Do kraja 2023. godine i 2024. godina

Da Centri za mentalno zdravlje u Tuzlanskom kantonu i Klinika za psihijatriju UKC-a Tuzla **obezbjede uslove za sprovođenje zakonom propisane odgojne preporuke liječenje u odgovarajućoj zdravstvenoj ustanovi**

Nosilac aktivnosti: Klinika za psihijatriju UKC-a Tuzla

Rok: januar 2024. godine

Osnivanje Centara za mentalno zdravlje u svim općinama/gradovima na području Tuzlanskog kantona i jačanje već postojećih centara za mentalno zdravlje

Očekivani rezultati: Jačanje kapaciteta usluga primarne zdravstvene zaštite za maloljetnike

Nosioci aktivnosti: Domovi zdravlja na području Tuzlanskog kantona

Rok: Kontinuirano

Realizirati inicijativu za formiranje Zavoda za bolesti ovisnosti u Tuzlanskom kantonu

Očekivani rezultati: osiguranje sveobuhvatnog pristupa (prevencija, liječenje i rehabilitacija) bolestima ovisnosti i kreirati uslove za primjenu mjere obaveznog liječenja od ovisnosti za djecu koja su u sukobu sa zakonom

Nosilac aktivnosti: Ministarstvo zdravstva, Ministarstvo za rad, socijalnu politiku i povratak, Zavod za javno zdravstvo TK

Rok: decembar 2024. godine

Razmotriti mogućnost da se u Budžetu Tuzlanskog kantona na poziciji Ministarstva za 2024. godinu planirati veći iznos sredstava za realizaciju Programa subvencija troškova prevencije ovisnosti o drogama, prevencije, intervencije i resocijalizacije maloljetničke delinkvencije, jer se radi o multisektorskoj nadležnosti

Nosilac aktivnosti: Ministarstvo za rad, socijalnu politiku i povratak

Rok: decembar 2023. godine

Imenovati radnu grupu koja će na osnovu analize stanja i aktuelnih potreba revidirati Program prevencije, intervencija i resocijalizacije u oblasti maloljetničkog prijestupništva u Tuzlanskom kantonu za period 2024-2027. godina

Očekivani rezultati: Usklađivanje programa sa aktuelnim potrebama u Tuzlanskom kantonu, usvojen starteški dokument/program je preduslov za obezbjeđivanje donatorskih sredstava i projektno finansiranja i partnerstva sa međunarodnim i drugim organizacijama

Rok: decembar 2023. godine

Edukacija medija o izvještavanju u kriznim situacijama

Očekivani rezultati: sprečavanje izazivanja panike tokom medijskih izvještavanja

Nosilac aktivnosti: Fakultet za žurnalistiku

*Objedinjeni prijedlozi Ministarstva za rad, socijalnu politiku i povratak i Foruma direktora centara za socijalni rad Tuzlanskog kantona

OBLAST ZDRAVSTVA

Obzirom da je članom 24. Konvencije UN o pravima djeteta propisana obaveza država stranaka da priznaju djetetu pravo na uživanje najvišeg mogućeg nivoa zdravlja i na olakšice u pogledu ozdravljenja i oporavka, da se Bosna i Hercegovina ratificiranjem Evropske socijalne povelje obavezala da će osigurati, između ostalog, implementaciju odredbi Povelje kao i odredbi koje utvrđuju da se posebna pažnja mora posvetiti osjetljivim grupama stanovništva, u koje spadaju i djeca, da član 26. stav 2. Zakona o zdravstvenoj zaštiti ("Službene novine Federacije BiH", br. 46/2010 i 75/2013) propisuje da svako dijete od rođenja do navršanih 18 godina života ima pravo na najviši mogući standard zdravlja i zdravstvene zaštite, predlažemo slijedeće mjere:

Obezbjedivanje finansijskih sredstva za finansiranje zdravstvene zaštite iz oblasti dječije i adolescentne psihijatrije

Obrazloženje mjere: Aktom broj: 02-07/1-273/23 od 07.06.2023. godine Javna zdravstvena ustanova Univerzitetski klinički centar Tuzla je uputila zahtjev Zavodu zdravstvenog osiguranja Tuzlanskog kantona za finansiranje zdravstvene zaštite iz oblasti dječije i adolescentne psihijatrije, zbog povećanog priliva djece i adolescenata koji traže pomoć dječijeg i adolescentnog psihijatra u Javnoj zdravstvenoj ustanovi Univerzitetski klinički centra Tuzla, te evidentnim porastom djece s poremećajima autističnog spektra, djece i adolescenata s depresivnim, anksioznim poremećajima i drugih oblika poremećaja u ponašanju. Ministarstvo zdravstva Tuzlanskog kantona je aktom, broj:13/1-11-14226/23 od 12.06.2023. godine, dalo mišljenje da se hitno pristupi izradi Izmjena i dopuna Finansijskog plana Zavoda zdravstvenog osiguranja Tuzlanskog kantona za 2023. godinu. Navedenim aktom je iskazana potreba da se u bolničkoj zdravstvenoj zaštiti sekundarnog nivoa kao poseban program planiraju sredstva za dječiju i adolescentnu psihijatriju, za period 01.09.2023. – 31.12.2023. godine.

Izmjenama i dopunama Finansijskog plana Zavoda zdravstvenog osiguranja Tuzlanskog kantona za 2023. godinu („Službene novine Tuzlanskog kantona“, broj: 10/23) kao poseban program planirana su sredstva za finansiranje zdravstvene zaštite iz oblasti dječije i adolescentne psihijatrije u vrijednosti od 234.207,00 KM.

Navedena sredstva se odnose na period 01.09.-31.12.2023. godine. Projekcija sredstava za finansiranje zdravstvene zaštite iz oblasti dječije i adolescentne psihijatrije na godišnjem nivou, uvažavajući trenutnu novčanu vrijednost boda za finansiranje Programa zdravstvene zaštite za područje Tuzlanskog kantona, iznose 702.621,00 KM. Za narednu godinu je predviđen iznos od jednog miliona KM za nastavak funkcionisanja Odjeljenja za dječiju psihijatriju Klinike za psihijatriju JZU UKC Tuzla.

Navedenim sredstvima realizovalo bi se i kadrovsko jačanje Odjeljenja za dječiju i adolescentnu psihijatriju dodatnim brojem ljekara specijalista psihijatrije, subspecijalista dječije i adolescentne psihijatrije, specijalizanata, psihologa, socijalnih pedagoga, specijalnih edukatora, socijalnog radnika i medicinskih sestara koji imaju odgovarajuće edukacije iz dječije i adolescentne psihijatrije.

Nosilac aktivnosti: Ministarstvo zdravstva TK i Zavod zdravstvenog osiguranja TK

Rok: 01.09.2023. – 31.12.2023. godina i kontinuirano tokom 2024. godine

Obezbjedivanje finansijskih sredstava za prvu fazu adaptacije i opremanja Odjeljenja za dječiju i adolescentnu psihijatriju na Klinici za psihijatriju JZU UKC TUZLA

Obrazloženje mjere: Problem hospitalnog liječenja maloljetnika detektovan je u Izvještaju o realizaciji Programa prevencije, intervencija i resocijalizacije u oblasti maloljetničkog prijestupništva u Tuzlanskom kantonu (2020-2023.) za 2022. godinu, koji je usvojen na sjednici Vlade Tuzlanskog kantona dana 27.06.2023. godine. Naime, na Klinici za psihijatriju u hitnim situacijama primorani su da hospitaliziraju

maloljetne osobe na odjelu za odrasle, što predstavlja stresno iskustvo za pacijente i roditelje, te medicinsko osoblje i otvara mogućnost da se dogode neke neželjene posljedice.

Dobna skupina djece za navedeno odjeljenje je od 1-18 godina.

Tokom 2022. godine bilo je 791 pregleda maloljetnih osoba na Klinici za psihijatriju, a prosječan pregled djece i adolescenata se kreće od 6 do 10 dnevno.

Ukupna površina objekta Odjeljenja za dječiju i adolescentnu psihijatriju je cca 400 m² (P+P1).

U toku prve faze koja je započela u martu 2023. godine sredstvima koja su obezbijedena donacijom Fondaciji "Mentalno zdravlje za sve" od strane Vlade Brčko Distrikta u iznosu od 100.000,00 KM, planirana je adaptacija i opremanje dijela prizemlja Odjeljenja za dječiju i adolescentnu psihijatriju koja zauzima ukupnu površinu od cca 236 m². u kojem već postoji ambulanta za dječiju i adolescentnu psihijatriju (površine cca 83m²).

U toku je adaptacija prostora od 82,76 m² u okviru čega je planirano opremanje dvije bolničke sobe sa 5 kreveta (2+3) sa pratećim sadržajima, što bi do stavljanja u funkciju koštalo 300.000,00 KM.

Za realizaciju kompletnog projekta koji uključuje još pet bolesničkih kreveta sa prostorom za ambulantni, dnevno-bolnički tretman, psihoterapiju i druge vidove savremenog tretmana neophodan je iznos od 1.000.000,00 KM.

Obzirom da sredstva kojima Fondacija raspolaže nisu dovoljna za završetak radova i opremanje prostora adekvatnom opremom za tretman maloljetnih osoba sa psihičkim smetnjama (kvalitetni bolnički kreveti, opremanje prostorija dnevnog boravka, soba za senzornu integraciju, grupne i okupacione aktivnosti, dodatna oprema - neurofeedback) neophodno je da se obezbijede sredstva od 300.000,00 KM (250.000,00 KM za adaptaciju, a za opremanje prostora 50.000,00 KM) da bi se radovi završili i prostor adekvatno opremio, što bi dugoročno riješilo problem smještaja maloljetnih osoba sa psihičkim smetnjama na području Tuzlanskog kantona, i gravitirajućih regija (Brčko Distrikt, sjeveroistočni dio RS).

Nosioci aktivnosti: Vlada TK, Ministarstvo zdravstva TK i JZU UKC Tuzla

Rok: Prva faza 2023/2024 (potreban iznos sredstava 300.000,00 KM), Druga faza kontinuirano tokom 2024. godine (potreban iznos sredstava 1.000.000,00 KM)

Određivanje stručnog lica koji će raditi procjenu i tretman djece i adolescenata sa psihičkim poteškoćama

Obrazloženje mjere: U Centrima za mentalno zdravlje pod pokroviteljstvom Federalnog Ministarstva zdravstva u prethodnim godinama vršene su edukacije kadrova iz oblasti psihoterapijskog savjetovanja za djecu i adolescente na osnovu člana 141. stav (4) Zakona o zdravstvenoj zaštiti ("Službene novine Federacije BiH", br. 46/10 i 75/13), neophodno bi bilo da svaki Centar za mentalno zdravlje pri Domovima zdravlja (Tuzla, Srebrenik, Gradačac, Gračanica, Živinice, Lukavac i Banovići) odmah odredi barem jednog educiranog stručnjaka koji će samo raditi procjenu i tretman djece i adolescenata sa psihičkim poteškoćama i po potrebi upućivati dječijem i adolescentnom psihijatru.

Nosioci aktivnosti: Centri za mentalno zdravlje JZU DZ sa područja TK

Rok: jul - septembar 2023. godine

Formiranje interresorne - transdisciplinarne Komisije za postupanje u slučajevima rizičnog ponašanja kod djece i adolescenata

Obrazloženje mjere: u kojoj će biti imenovani stručnjaci iz oblasti zdravstva, socijalnog rada, školstva, sudstva, policije. Komisiji će se upućivati izvještaji o složenim slučajevima poremećaja ponašanja djece i adolescenata koji mogu nositi rizik za delinkventno ponašanje (izvještaj škole koju dijete pohađa, nadležnog Centra za socijalni rad, zdravstvene ustanove), jednom mjesečno, a po potrebi i ranije. Komisija će analizirati slučajeve, odrediti lokalni transdisciplinarni tim koji će rukovoditi slučajem, planirati i pratiti postupanje u rješavanju slučaja. Komisija će napraviti jasan hodogram postupanja koji će biti funkcionalan u praksi.

Nosioci aktivnosti: Ministarstvo obrazovanja i nauke, zdravstva, za rad i socijalnu politiku, pravosuđa i uprave, i unutrašnjih poslova

Rok: Ovu mjeru je potrebno realizovati hitno, ali za realizaciju ove mjere je potrebno stvoriti formalni preduslov, odnosno razmotriti na koji način će se formirati ovo tijelo, odnosno potrebno je obezbijediti zakonsku pretpostavku za njegovo imenovanje. Takođe je potrebno urediti način na koji ovo tijelo funkcioniše kao i njegove nadležnosti, jer ako bude samo nešto na nivou savjetodavne uloge bojim se da neće biti postignut cilj.

Dodatni i ostali prijedlozi

Rad na prevenciji bolesti ovisnosti i prevenciji mentalnih poremećaja

Nosilac aktivnosti: Zavod za javno zdravstvo TK

Rok: Kontinuirano

Nastavak angažmana centara za mentalno zdravlje u školama

Nosilac aktivnosti: Centri za mentalno zdravlje

Rok: Kontinuirano

- Zagovaranje osnivanja Zavoda za liječenje bolesti ovisnosti Tuzlanskog Kantona
- Dugoročno planiranje jačanja kapaciteta Centara za mentalno zdravlje za rad sa djecom i mladima (promjena sistematizacije radnih mjesta, zapošljavanje novih stručnih kadrova, dalja edukacija i usavršavanje neuropsihijatar/psihijatar i psihologa za rad s djecom i mladima).
- Sagledati mogućnost osnivanje centara za mentalno zdravlje u Domovima zdravlja na Tuzlanskom kantonu u kojima nedostaju (Sapna, Teočak, Čelić, Kladanj, Doboj Istok i Kalesija).
- Sagledati mogućnost revidiranja pravilnika za izdavanje ljekarskih uvjerenja o zdravstvenom stanju kandidata za posao, polaganje vozačkog ispita, posjedovanje, čuvanje i nošenje oružja, uz obavezno testiranje na droge.
- Sagledati mogućnost da ljekarska uvjerenja za zapošljavanje prosvjetnim radnicima izdaju zdravstvene ustanove koja će imati uvid u zdravstveni karton osobe koja traži ljekarsko uvjerenje.

PRIJEDLOZI ZA INTERRESORNU SARADNJU I PLANIRANJE AKTIVNOSTI U CILJU POBOLJŠANJA KVALITETA USLUGA I ZNANJA

Sagledati mogućnosti:

- osnivanja predbračnog, porodičnog savjetovaništa i savjetovaništa za mlade pri centrima za mentalno zdravlje ili centrima za socijalni rad.
- edukacije učitelja/nastavnika/profesora u školama na temu prepoznavanja traumatskih reakcija i pokazatelja poremećaja u ponašanju kod djece i mladih, te upoznavanje sa resursima dostupnim u zajednici (kako bi roditeljima mogli pružiti blagovremenu informaciju gdje mogu zatražiti i dobiti pomoć). Stručni kadar sa Klinike za psihijatriju, kao i Centri za mentalno zdravlje mogu učestvovati u dijelu edukacije.

- da studenti psihologije tokom redovnog studija obavljaju dio nastave i prakse u Klinici za psihijatriju kako se bi se adekvatnije upoznali sa psihopatologijom (dogovoriti na nivou Univerziteta u Tuzli, Medicinskog fakulteta i Odsjeka za psihologiju Filozofskog fakulteta).
- učešće medija i Odsjeka za komunikologiju Univerziteta u Tuzli u promociji mentalnog zdravlja i prevenciji maloljetničke delinkvencije. Obavezna edukacija o načinu medijskog izvještavanja na temu suicida, homicida i drugih nesreća i tragedija, uz sankcioniranje medija koji krše Kodeks struke.

*Objedinjeni prijedlozi Ministarstva zdravstva i Klinike za psihijatriju JZU UKC Tuzla

OBLAST PRAVOSUĐA

Odredbom člana 2. stav 1. Zakona o postupanju sa djecom i maloljetnicima ("Službene novine Federacije BiH", broj: 7/14 i 74/20) kao *lex specialis* propisom koji ima primat u odnosu na druge propise kojima je regulisano postupanje sa djecom i maloljetnicima, propisano je da je dijete svaka osoba koja nije navršila 18 godina života, dok je stavom 2. istog člana propisano da se prema djetetu koje u vrijeme izvršenja krivičnog djela nije navršilo 14 godina života ne mogu izreći krivične sankcije niti primijeniti druge mjere predviđene ovim zakonom. Stavom 3. propisano je da je maloljetnik dijete koje u vrijeme izvršenja krivičnog djela navršilo 16 godina a nije navršilo 18 godina života i prema kome se mogu izreći krivične sankcije i druge mjere predviđene ovim zakonom.

Evidentno je da usljed društvenih promjena, kako kod nas, tako i u svijetu, koje dolaze ubrzano s naprednom tehnologijom, vršnjačko nasilje sve više postaje nekontrolirano i zahtjeva reakciju svih nadležnih institucija.

S obzirom da je riječ o propisu donesenom na federalnom nivou, koji reguliše način postupanja ovlaštenih službenih osoba sa djecom i maloljetnicima, kantonalni zakonodavni organ nema ovlasti da usvaja izmjene i/ili dopune jednog ovakovog propisa, niti da donosi propise suprotne propisu na federalnom nivou vlasti, predlažemo:

Imenovanje Radne grupe u cilju sveobuhvatne analize opravdanosti pokretanja inicijative za izmjenu Krivičnog zakona u Federacije BiH i Zakona o krivičnom postupku FBiH u cilju smanjenja starosne granice za krivičnopravnu odgovornost maloljetnih lica

Obrazloženje: Dobna granica emocionalnog, intelektualnog i socijalnog sazrijevanja i zrelosti djece se pomjera, čime djeca ranije i brže stječu svijest o svojim postupcima i posljedicama.

Iz tog razloga smatramo potrebnim razmotriti opravdanost smanjenja dobne granice za maloljetnike jer stalna društvena događanja u kojima su glavni akteri maloljetna lica pokazuju nam da je došlo do promjene u percepciji, kako u ponašanju maloljetnika, tako do shvaćanja pojma maloljetnika.

Bitno je istaći da je predstavnik Kantonalnog tužilaštva Tuzlanskog kantona, koji je takođe član Radne grupe, istakao izričito protivljenje snižavanju dobne granice djece prema kojoj se može voditi krivični postupak. Naime, preporuka svih međunarodnih dokumenata koji se odnose na zaštitu prava djece je da se ta dobna granica ne spušta ispod 14 godina, upravo zbog činjenice da se radi o djeci, koja zbog svog psihofizičkog razvoja nisu u mogućnosti da sagledaju posljedice svog postupanja, niti da shvate i učestvuju u postupku koji bi se eventualno protiv istih vodio. Dobna granica djece ispod 14 godina nije ograničavajući faktor da bi se radilo sa djetetom koje je počinilo krivično djelo, samo što sa tom djecom, dakle onom koja nisu navršila 14 godina starosti, neće raditi organi krivičnog gonjenja, niti će se njima baviti pravosuđe, nego organi socijalne zaštite, zdravesvene ustanove i porodični sudovi, koji jedini i jesu nadležni da poduzimaju mjere i rade na otklanjanju uzroka koji su doveli do društveno neprihvatljivog ponašanja djeteta i mogu ugroziti djetetov budući život i razvoj.

Nosioci aktivnosti: Ministarstvo pravosuđa i uprave Tuzlanskog kantona

Rok: septembar 2023. godine

JU Odgojni centar Tuzlanskog kantona je jedina ustanova na području Tuzlanskog kantona koja obezbjeđuje prihvata i smještaj maloljetnih počinilaca krivičnih djela.

Osnovna djelatnost JU Odgojni centra Tuzlanskog kantona je:

1. Izvršavanje odgojne mjere upućivanja u odgojni centar u kojem se vrši dijagnostika i opservacija maloljetnih učinilaca krivičnog djela tokom sudskog postupka prema naredbi tužilaštva ili suda, te se obezbjeđuje prihvata i privremeni smještaj maloljetnih učinilaca krivičnih djela tokom pripremnog postupka, na način propisan zakonom kojim se reguliše izricanje i izvršenje ove disciplinske mjere i to:

- na određeni broj sati tokom dana, u trajanju najmanje 14 dana a najduže 30 dana,
 - na neprekidni boravak najmanje 15 dana, a ne duže od 3 mjeseca.
2. Stručni dijagnostičko – opservacioni tretman maloljetnika sa izraženim poremećajima u ponašanju, u cilju otkrivanja i procjene uzroka i intenziteta poremećaja koji su doveli do toga, kao i poduzimanje adekvatnog tretmana za suzbijanje takvog ponašanja.

U protekloj godini JU Odgojni centar TK-a prihvatila je i aktivno radila sa 43 maloljetnika, od čega je 35 maloljetnika bilo muškog i 8 (osam) maloljetnica ženskog spola, dok za prvu polovinu ove godine JU Odgojni centar TK-a je zaprimila 35 zahtjeva za tretman maloljetnika.

JU Odgojni centar Tuzlanskog kantona jedan je od nosilaca provođenja Programa prevencije, intervencije i resocijalizacije iz oblasti maloljetničke delinkvencije na području Tuzlanskog kantona.

U cilju prevencije maloljetničke delinkvencije i poboljšanja sigurnosti u školama na području Tuzlanskog kantona, predlažemo sljedeće mjere i aktivnosti:

Izmještanje ustanove JU Odgojni centar Tuzlanskog Kantona

Obrazloženje mjere: JU Odgojni centar TK je smješten na III spratu JU Službu za zapošljavanje TK, samim time ugrožena je privatnost maloljetnika jer se susreću sa licima koja nisu uposlenici Odgojnog centra. Pored toga prisutan je problem prostornog kapaciteta, ukoliko u ustanovi borave tj.dolaze na tretmansi sadržaj u isto vrijeme više od tri maloljetnika, javlja se problem gdje realizirati tretmanske aktivnosti jer nemamo prostor za realizaciju istih, pogotovo ako se još nalaze djeca na cjelodnevnom boravku. Prisutno je svakodnevno žaljenje roditelja zbog ugrožene privatnosti djece. U specijalnom izvještaju Ombudsmena za ljudska prava BiH o stanju u ustanovama u kojima su smještena djeca u sukobu sa zakonom, kao ustanova izdvojeni smo kao primjer dobre prakse, ali uz preporuku pronalaska adekvatnog prostora.

Pronalaskom odgovarajuće lokacije na području grada Tuzla riješilo bi se:

- Osiguranje zaštite i privatnosti djece/maloljetnika
- Lakši pristup djeci
- Omogućavanje kvalitetnije organizovanje vremena na cjelodnevnom boravku maloljetnika
- Mogućnost korištenja sportsko rekreativnog sadržaja
- Realizovanje tretmanskih aktivnosti neometano, obzirom da zbog povećanog broja zahtjeva a nedostatkom prostornog kapaciteta nismo u mogućnosti realizovati odma sve zahtjeve, pogotovo kada su prisutna i djeca na cjelodnevnom boravku.

Nosioci aktivnosti: Vlada TK, Skupština TK, Ministarstvo pravosuđa i uprave Tuzlanskog kantona i JU Odgojni centar TK

Rok: Kontinuirano

Poboljšanje uslova za rad, popunjavanje stručnog kadra

Obrazloženje mjere: Opremljenost prostorija adekvatnim sadržajem za okupacijsko kreativne aktivnosti, obzirom da je to neophodno zbog direktnog tretmanskog rada sa maloljetnicima. Maloljetnici koji dolaze na neprekidni boravak a i oni po par sati upotpunili bi svoje vrijeme kreativnim izražavanjem. Neophodno je i jačanje stručnog tima kroz edukacije i supervizije.

Očekivani rezultati: Kvalitetniji tretmanski sadržaj i veća motivisanost maloljetnika

Nosilac aktivnosti: Vlada TK, Ministarstvo pravosuđa i uprave i JU Odgojni centar

Rok: Kontinuirano

Poticanje škola za upućivanje zahtjeva za preventivne tretmane

Obrazloženje mjere: JU Odgojni centar TK u sklopu svoje djelatnosti realizuje preventivne tretmane sa djecom i maloljetnicima. Potrebno je omogućiti da škole van područja grada Tuzla pokažu veću inicijativu za slanje zahtjeva za preventivne tretmane putem nadležnih Centara za socijalni rad. Blagovremeno prije premještanja učenika u drugo odjeljenje ili drugu školu, škole da pošalju zahtjev za upućivanje djeteta u Odgojni centar s ciljem preveniranja maloljetničke delinkvencije

Očekivani rezultati: Smanjenje stope maloljetničke delinkvencije

Nosilac aktivnosti: Škole na području Tuzlanskog kantona, Centri za socijalni rad i Odgojni centar TK
Rok: od septembra 2023. godine pa kontinuirano

Poticanje inicijative/zainteresovanosti škola za realizovanjem preventivnih radionica

Obrazloženje mjere: Javna ustanova Odgojni centar Tuzlanskog kantona u osnovnim i srednjim školama na području Tuzlanskog kantona te ustanovama za smještaj maloljetnika, realizira niz preventivnih interaktivnih radionica za učenika, nastavno osoblje i roditelje koje imaju za cilj preventivno djelovati u borbi protiv maloljetničkog prestupništva. Potrebno je da škole omoguće da se roditelji odazovu na iste npr. u sklopu jednog od redovnih roditeljskih sastanaka. Uvesti pod obavezno realizovanje preventivnih radionica u toku jedne školske godine sa različitim temama. (prevencija maloljetničke delinkvencije, međuvršnjačko nasilje-prevencija, sigurnost na internetu, prevencija bježanja sa nastave, upoznavanje sa pravima i odgovornostima -kako roditelja tako i djece)

Očekivani rezultati:

- Informiranost roditelja o svojim odgovornostima prema djetetu te edukacija kada, kako i kome da se obrate za pomoć,
- Edukacija djece o krivičnoj odgovornosti, o njihovoj odgovornosti
- Smanjenje društveno neprihvatljivih oblika ponašanja
- Prevencija maloljetničke delinkvencije

Nosilac aktivnosti: Ministarstvo obrazovanja i nauke, Škole na području Tk-a i JU Odgojni centar TK

Rok: od septembra 2023. godine pa kontinuirano

Formiranje mobilnog tima

Obrazloženje mjere: Omogućiti formiranje mobilnog tima koji će po potrebi pružiti pomoć/podršku djeci kada im je potrebna, te reagovati u kriznim situacijama. Npr. ukoliko dijete ne može iz opravdanih razloga da se javi u određenu ustanovu, omogućiti da uposlenici te ustanove mogu u školi ili Centru za socijalni rad ili na nekoj drugoj lokaciji pružiti pomoć djetetu, te raditi sa njim kontinuirano dok postoji potreba/problem, a sve sa ciljem postupanja u najboljem interesu djeteta

Očekivani rezultati:

- Smanjenje ispoljavanja društveno neprihvatljivog ponašanja,
- Sistemska iskoristivost resursa i kapaciteta.

Nosilac aktivnosti: Vlada Tuzlanskog kantona, Ministarstvo za rad socijalnu politiku i povratak Tuzlanskog kantona, Ministarstvo zdravstva Tuzlanskog kantona, Ministarstvo obrazovanja Tuzlanskog kantona, škole, Centri za socijalni rad, JU Odgojni centar Tuzlanskog kantona.

Rok: Septembar 2023.godine

Prekršajno sankcionisanje roditelja/staratelja u slučaju sprečavanja realizacije preventivnih mjera

Obrazloženje mjere: Omogućiti sankcionisanje roditelja/staratelja u slučaju zanemarivanja djeteta, njegovih potreba u slučaju nepoštivanja odluka i mjera koje su donešene kroz Program prevencije a tiču

se najboljeg interesa djeteta. Ukoliko škola, centar ili neko iz drugih ustanova primjeti da je određenom djetetu neophodna stručna pomoć i podrška a roditelji odbijaju istu, npr. ukoliko se primjeti da ima potreba da dijete dolazi na preventivne tretmane u JU Odgojni centar Tk-a a roditelji iz određenih razloga odbijaju to, neophodno je sankcionisati iste zbog zanemarivanja svojih roditeljskih dužnosti i obaveza. Pristupiti izradi posebnog akta/hodograma postupanja u takvim situacijama, omogućiti Centrima za socijalni rad da mogu pismeno upozoriti roditelje, ukoliko ne dodje do promjene da se sankcionisu za zanemarivanje roditeljskih prava i dužnosti. (novčanom kaznom ili privremenim oduzimanjem roditeljskog staranja).

Očekivani rezultati: Neometano realizovanje preventivnih aktivnosti

Nosilac aktivnosti: Centri za socijalni rad

Rok: Septembar 2023. godina pa kontinuirano

Plan osnaživanja socio-ekonomskih ugroženih porodica sa kontinuiranim nadzorom

Obrazloženje mjere: Omogućiti porodicama koje se nalaze u stanju socijalne potrebe finansijsku podršku za dovođenje djeteta na preventivne aktivnosti. U praksi je prisutan problem gdje porodice u stanju socijalne potrebe ili one koje su lošijeg finansijskog stanja odbijaju da dovode djecu/maloljetnike u ustanove na tretmanske aktivnosti, a kao razlog uglavnom navode lošu finansijsku situaciju. Potrebno je obezbjediti kontinuirani nadzor takvih porodica, pomoći roditeljima u učenju roditeljskih vještina, odgovornosti i obaveza.

Očekivani rezultati: Veća pomoć i podrška porodicama u stanju socijalne potrebe, olakšano realizovanje preventivnih aktivnosti

Nosilac aktivnosti: Lokalne zajednice i Centri za socijalni rad

Rok: Kontinuirano

Dosljedna primjena krivičnih sankcija

Obrazloženje mjere: Prema Zakonu o zaštiti i postupanju sa djecom i maloljetnicima u FBiH u odgojne mjere spada mjera upućivanja u Odgojni centar. Međutim u praksi i po analizi situacije sa terena prisutan je problem izricanja mjera pojačanog nadzora. Obzirom da je po zakonu mjera pojačanog nadzora jača od mjere upućivanja u JU Odgojni centar Tk-a, te se u određenim situacijama više i izriče ali je upitno djelovanje iste u praksi. Intenzivnijim tretmanskim sadržajem koji se realizuje izricanjem odgojne mjere upućivanja u Odgojni centar može se postići učinkovitiji efekat. Program izvršenja odgojne mjere ima za cilj da se kratkotrajnim mjerama utiče na promjenu ponašanja maloljetnika i on u svom tretmanu sadržava kombinaciju modela od onih koji se odnose na disciplinu i poštivanje postavljenih pravila do modela učenja i modifikacije ponašanja. Odnosno u programu izvršenja odgojne mjere se polazi od pretpostavke o neadekvatnoj ili nedostatnoj primarnoj ili sekundarnoj socijalizaciji, koju bi trebao ukloniti pedagoško-psihološko-socijalni model rehabilitacije u obliku reedukacije ili resocijalizacije.

Očekivani rezultati: Smanjenje stope maloljetničke delinkvencije, smanjenje stope recidiva

Nosilac aktivnosti: Tužilaštvo, sudovi, Centri za socijalni rad i JU Odgojni centar Tuzlanskog Kantona

Rok: Kontinuirano

Revidiranje Programa prevencije, intervencije i resocijalizacije maloljetničke delinkvencije

Obrazloženje mjere: JU Odgojni centar Tuzlanskog kantona jedan je od nosilaca provođenja Programa prevencije, intervencije i resocijalizacije iz oblasti maloljetničke delikvencije na području Tuzlanskog kantona, te je potpisnik i Protokola o postupanju maloljetničkog prestupništva na području Grada Lukavca. Potrebno je redovno analiziranje stanja i ispunjavanja ciljeva programa, kroz održavanje redovnih sastanaka.

Očekivani rezultati: Smanjenje stope maloljetničke delinkvencije

Nosioci aktivnosti: Koordinacioni tim

Rok: Kontinuirano.

JU Odgojni centar Tuzlanskog kantona sam ili u saradnji sa drugim relevantnim institucijama i udruženjima, priprema i realizira projekte, programe i poduzima druge aktivnosti, u cilju prevencije i smanjenja maloljetničkog prestupništva i obezbjeđuje angažman maloljetnika na dobrovoljnoj osnovi za vrijeme izvršavanja odgojne mjere, na korisnim radovima na području Tuzlanskog kantona, koji odgovaraju njihovom uzrastu, stepenu duševne i tjelesne razvijenosti, sposobnostima i sklonosti.

Javna ustanova Odgojni centar Tuzlanskog kantona će nastaviti u sklopu svojih djelatnosti realizovati preventivne aktivnosti, te djelovati preventivno protiv maloljetničke delikvencije, provodeći niz interaktivnih radionica, predavanja u osnovnim i srednjim školama na području Tuzlanskog kantona koji obuhvataju učenike, roditelje, nastavnike i stručno osoblje, sa različitim temama.

Osim navedenog, Ministarstvo pravosuđa i uprave Tuzlanskog kantona, Kantonalno tužilaštvo Tuzlanskog kantona i JU Odgojni centar Tuzlanskog kantona saglasno je sa prijedlozima dostavljenim od strane ostalih ministarstava i uzet će učešće u svim zajedničkim aktivnostima u cilju prevencije maloljetničke delikvencije i poboljšanja sigurnosti u školama, u okviru svojih nadležnosti.

*Objedinjeni prijedlozi Ministarstva pravosuđa i uprave, JU Odgojni centar Tuzlanskog kantona i Kantonalno tužilaštvo Tuzlanskog kantona

ZAKLJUČNE NAPOMENE:

Nosioci aktivnosti su obavezni mjere i aktivnosti navedene u ovoj Informaciji, provoditi u rokovima koji su određeni i na način koji će obezbijediti realizaciju mjera i aktivnosti na najprihvatljiviji način.

Radan grupa je stava da postoje prioritete mjere koje je neophodno provesti do početka školske 2023/2024. godine, a radi se o mjerama uspostave fizičkog i tehničkog obezbjeđenja školskih objekata (video nadzor).

Ministarstvo obrazovanja i nauke treba što prije Vladi i Skupštini Tuzlanskog kantona predložiti izmjene postojećih zakona u smislu stvaranja pravnog osnova za realizaciju ovih mjera, a nakon toga Ministarstvo obrazovanja i nauke bi, u saradnji sa Ministarstvom unutrašnjih poslova, trebalo Vladi Tuzlanskog kantona predložiti podzakonski akt kojim će se urediti pitanje fizičkog obezbjeđenja školskih objekata, ko će vršiti fizičko obezbjeđenje, pod kojim uslovima (razraditi kriterije) i ko će provoditi potrebne postupke za fizičko obezbjeđenje školskih objekata.

Evidentno je da su neke od mjera predložene istovremeno iz različitih resora, a što ukazuje da su to izuzetno važne mjere, jer su se kao takve nametnule svim sudionicim procesa. Jedna od takvih mjera je i formiranje interresornih stručnih/mobilnih timova na području općina/gradova koji bi radili na prevenciji vršnjačkog nasilja i maloljetničke delinkvencije, a sastojali bi se od predstavnika obrazovanja, socijalne zaštite, zdravstva, policije i slično. Predlaganje ovakve mjere od strane svih sudionika jasno podcrtava porast svijesti o potrebi međusektorskog djelovanja, odnosno da nije dovoljno da svaki resor djeluje unutar svojih nadležnosti, nego je potrebno da se konačno ostvari sinergija u djelovanju radu postizanja boljih efekata. Da bi se formirali ovakvi timovi neophodno je obezbijediti odgovarajući pravni osnov, a što može biti složeno pitanje jer se radi o različitim resorima sa različitim propisima. Pored toga, za nadzor nad radom ovakvih timova, kao i za pružanje adekvatne pomoći i podrške istim, potrebno je odrediti i tijelo koje će imati nadzornu i koordinirajuću ulogu. Imajući trenutno stanje u društvu, formiranju ovakvih timova je potrebno pristupiti što prije, a ova mjera treba da ima kontinuirani karakter, jer jedino na takav način može ostvariti svoju svrhu.

PREDSJEDAVAJUĆI RADNE GRUPE

Denis Fejzić